

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอ

จังหวัดเพชรบูรณ์

Development of Leesau Cultural-Business Tourism

Phetchabun Provinces

โดย

นางสาวปวีณา โทนแก้ว

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปี พ.ศ. 2554

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย การพัฒนา ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์
สาขา การจัดการ
สถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้จัดทำงานวิจัย นางสาวปวีณา โทนแก้ว
ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) เพื่อได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรดำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ได้แก่ ชาวบ้านจำนวน 30 คน ผู้นำชุมชน 10 คน ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านเพชรดำ เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หมู่บ้านเพชรดำวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของ ชุมชน และตัวแทนองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนในและนอกพื้นที่จำนวน 10 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกต และการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาระดับบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนพบว่าหมู่บ้านเพชรดำตั้งอยู่บนเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร ที่กองทัพภาคที่ 3 ยึดพื้นที่ป่าสงวนติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงจัดสรรให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชนเผ่าลีซอเป็นส่วนใหญ่ และมีชนเผ่ามูเซอ ชนเผ่าเย้า และชนเผ่าม้งอยู่ส่วนน้อย มีวิถีชีวิตแบบชนเผ่าที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้อย่างดียิ่งถ่ายทอดออกมาเป็นสินค้าที่ทำด้วยมือ จากกระบวนการวิจัย ชุมชนได้กำหนดรูปแบบธุรกิจเป็นกลุ่มวิสาหกิจ และแนวทาง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว คือ 1) กำหนดรูปแบบการประกอบการในลักษณะวิสาหกิจเครือข่ายที่มี 3 แบบ คือ ภาครัฐและชุมชนร่วมกันดำเนินการ เครือข่าย และชุมชนร่วมกันดำเนินการ แบบที่ ภาครัฐและเครือข่ายและชุมชนร่วมกันดำเนินการ 2) กำหนดที่ตั้งตลาดถนนคนเดินที่สามแยกที่กล่าวมาแล้วและ 3) การสร้างเครือข่าย โดยร่วมกับชุมชนบ้านเล้าลือ และ ชุมชนบ้านเล้าเน้ง และศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 38

คำสำคัญ :

การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอ

Research : Development of Leesor Cultural Tourism Business, Phetchabun Province

Abstract

This research was the participation research. The purpose of the research were to 1) study the contest and capacity of Leesor hill tribe, Phetchabun Province in making Cultural Tourism business. 2) develop human resource (Local people) in community to have Knowledge and capacity in managing Cultural Tourism business 3) get the way to develop the Cultural Tourism business in Ban Phetdum Community. The samples is in researce consisted of 30 local people, 10 community leaders who live in Ban Phetdum and have knowledge about custom, Cultural way of life and local wisdom of Ban Phetdum Community and 10 representatives of public and private organization in and out of Ban Phetdum. Data was collected by observation, interview and focus group discussion. Content analysis technique was used for analyze data

The result of this research found that Ban Phetdum locates on the range of high hills above The sea 1200 meters. In the reserved forest near Thung Salang Luang National Park where military 3 provided .Most of hill tribe groups are Lee Sor and the few are moosur, Yao, and Hmong ,they can keep their hill tribe culture and way of life which appear on the hand made products .

The development of Lisu cultural tourism found that community specified 3 model of community enterprise: 1) government and community cooperation 2) community network cooperation and 3) government, network and community cooperation. They prepared selling area in the market and the walking street. They set a business network with Lao Lue, Lao Neng and Social Development Center 38.

Key Word

Development of Leesor Cultural Tourism Business

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์¹⁾ เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์ ²⁾ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ ³⁾ เพื่อได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรคำ ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชน นักศึกษา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และผู้สนใจ ได้มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเพชรบูรณ์

ความสมบูรณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนและอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย อาทิ สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพื่อนร่วมงาน นักศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลเขาค้อ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 8 องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคประชาชน องค์กรส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือที่ไม่ได้ออกนามไว้ในที่นี้ ที่ได้ให้คำแนะนำ อำนาจ ความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวปวีณา โทณแก้ว

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

สารบัญ

สารบัญรูป

บทที่ 1 บทนำ

1-6

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3

ขอบเขตของการวิจัย

3

คำถามการวิจัย

3

นิยามศัพท์

3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6-40

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง

6

วัฒนธรรม

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7

แนวคิดทางด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8

ตอนที่ 2 การประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8

แนวคิดทางด้านธุรกิจ

8

องค์ประกอบทางธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

10

รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

10

แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

14

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ความหมายธุรกิจชุมชน	16
ความเป็นมาของร้านค้าชุมชน	17
โครงสร้างการบริหารงานร้านค้าชุมชน ประกอบด้วย	17
การคัดเลือกและการจัดตั้งร้านค้าชุมชน	18
การจัดหาสถานที่ในการจัดตั้งร้านค้าชุมชน	18
การพัฒนาธุรกิจชุมชนในการส่งเสริมของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า	18
วิสาหกิจชุมชน	21
คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน	22
วิธีการจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชน	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 39-44

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การสังเคราะห์และการดำเนินงานวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การประมวลผล / สังเคราะห์ข้อมูล	40
การดำเนินงาน	40

บทที่ 4 ผลการวิจัย 45-62

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเพชรดำ	45
บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน	45
1.บริบทหมู่บ้านเพชรดำ	45
2.ศักยภาพด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้านเพชรดำ	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	55
---	----

1.การทำแผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในชุมชน	55
--	----

2.ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในและนอกจังหวัด	55
--	----

ตอนที่ 3 ผล การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชนบ้านเพชรดำ	59
--	----

1.รูปแบบการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน	59
---	----

2.กำหนดสถานที่ตั้งตลาด	61
------------------------	----

3.สร้างเครือข่ายเพื่อการดำเนินการธุรกิจ	61
---	----

4.พัฒนาผลิตภัณฑ์และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน	62
---	----

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 63-68

สรุปผลการวิจัย	63
----------------	----

อภิปรายผล	66
-----------	----

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้	68
----------------------------------	----

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

สารบัญตาราง	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงแผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในชุมชน	55
ตารางที่ 4.2 รูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมชุมชน	60

สารบัญรูป

รูปที่

หน้า

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมชนเผ่าลีซอ

รูปที่ 4.1 โครงสร้างการดำเนินงานของคณะกรรมการ
วิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

61

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางด้านการผลิตพืชผลเกษตร เป็นเมืองประวัติศาสตร์หลายยุคหลายสมัย เป็นเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเกิดขึ้นหลายครั้ง เช่น ยุคขอมเรืองอำนาจขยายอาณาเขตมาถึงเมือง ศรีเทพ (อำเภอศรีเทพ) ยุคนครบาลเพชรบูรณ์ และยุคพุทธภูมิเขาค้อ นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งนี้เพราะมีพื้นที่ติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติเขาเขียว ภูกระดึง ห้วยแสลงหลวง ภูหินร่องกล้า และมีอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว อุทยานแห่งชาติเขาค้อ ประชาชนจึงมีวิถีพึ่งพิงป่ามาช้านานในพื้นที่เขาสูงของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะที่อำเภอเขาค้อมีชาวเขาเผ่าต่างๆอาศัยอยู่หลายหมู่บ้านทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมชน ด่าบลเข็กน้อยมีชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่จำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศและยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมสมัยบรรพบุรุษไว้ได้ หมู่บ้านเพชรดำมีชาวเขาอาศัยอยู่ด้วยกันหลายเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าลีซอ เย้า มูเซอ และกะเหรี่ยง ประชาชนเผ่าลีซอมีจำนวนมากกว่่าเผ่าอื่น ใดๆอย่างใดก็ตามแต่ละเผ่าได้รักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนไว้และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังสืบสานกันมาจนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นจุดขายที่มีเสน่ห์สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

สำหรับประวัติการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านเพชรดำของชาวเขาเผ่าลีซอนั้น นายสมพงษ์ สิ้นหมี กรรมการหมู่บ้านเพชรดำ อายุ 38 ปี อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 10 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการศึกษาจากวิทยาลัยเกษตรหนองเสือ จังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่า ชนเผ่าลีซอที่นี่ได้อพยพมาจากจังหวัดตากเมื่อประมาณ พ.ศ.2516 โดยได้เดินเท้าลัดเลาะตามป่าเขาเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านไร่ในเขตอุทยานแห่งชาติห้วยแสลงหลวง จากนั้นไม่นานนักก็ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ป่าสน ตำบลแคมป์สน มาด้วยกันทั้งหมด 27 ครอบครัว ได้แก่ ตระกูลแซ่ สิ้นจ้าง 7 ครอบครัว สิ้นหมี 2 ครอบครัว และสิ้นเช่า 18 ครอบครัว รวมกลุ่มกันมาไม่มีผู้นำกลุ่ม หลังจากนั้นเมื่อเกิดสงครามเขาค้อ ใน พ.ศ.2521 ทางทหารกองทัพบกที่ 3 ได้นำชนเผ่าลีซอมาอยู่ที่บ้านเพชรดำเพื่อให้เป็นกันชนด้านหน้าด้านไม่ให้คอมมิวนิสต์รุกเข้าเมืองได้ คนหนุ่มสาวได้ฝึกอาวุธสู้รบกับคอมมิวนิสต์ ชนเผ่าลีซอ อีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาอธิปไตยของประเทศไทยไว้ให้คงอยู่ ซึ่งชาวลีซอมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง และ นายศักดิ์ดา แสนหมี อายุ 43 ปี ผู้อำนวยการสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา อยู่บ้านเลขที่ 188/544 ตำบลสันนาเม้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอว่า มีความโดดเด่นแตกต่างจากชาวเขาเผ่าอื่น เช่น มีความสัมพันธ์ในชุมชนสาธารณะ กล่าวคือชนเผ่าลีซอจะมีศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน เมื่อถึงฤดูเทศกาลปีใหม่อันซึ่ง

ตรงกับเทศกาลตรุษจีน (ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี) ทุกคนในหมู่บ้านจะมาทำพิธีกรรมเช่นไหว้ที่ศาลเจ้า มีผู้นำศาสนาหรือหมอฟี (นับถือผีบรรพบุรุษ) เป็นผู้นำสวดทำพิธีเช่นไหว้ และยังมีประเพณีผูกพันทางสังคมอีกหลายอย่างที่โดดเด่น ในพิธีกรรม เช่น งานศพจะมีบทสวดสั่งสอนลูกหลานให้รู้จักครองตน รู้จักทำมาหากินเมื่อสิ้นผู้นำครอบครัวแล้ว และมีการอบรมสั่งสอนเชื่อมโยงญาติ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ มีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง เช่น มีอาหารโบราณ มีสมุนไพรหลากหลายชนิด มีเชื้อแป้งเหล้าที่เผงไว้ด้วยภูมิปัญญาชนเผ่า มีหัตถกรรมช่างตีเงินที่มีฝีมือ มีการแสดงเต้น *ก๊วเซี่ยะ* เป็นระบำเท้าที่คล้าย ๆ กับการเต้นจ๊ะของชนเผ่ามูเซอจะแตกต่างกัน ก็ตรงเครื่องดนตรี มีจังหวะเต้น 5 จังหวะ การเต้นก๊วเซี่ยเป็นการเต้นในเทศกาลรื่นเริง เทศกาลเช่นไหว้ศาลเจ้า การคารวะผู้ใหญ่ เทศกาลปีใหม่ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้เลือกคู่และรู้จักกัน มีผู้ใหญ่นั่งคอยแนะนำอยู่ข้างนอก นับได้ว่าเป็นการเต้นที่สนุกสนานในหมู่ชนเผ่าลีซอ ในส่วนของวิถีชีวิตชาวเขาเผ่าลีซอ มีความชำนาญการในการปลูกพืชผักบนที่สูง และ หากจำแนกภูมิปัญญาออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ตามสุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์(2544:7-8) คือ (1) ภูมิปัญญาของความอยู่ได้ (2) ภูมิปัญญาของความอยู่ดี และ (3) ภูมิปัญญาของความอยู่เด่น ซึ่งชนเผ่าลีซอมีภูมิปัญญาครบทั้งสามข้อดังกล่าว (เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว, 2553 : บทคัดย่อ, 1-2) ภูมิปัญญาเหล่านี้ได้ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังโดยการสอนแนะและบอกกล่าวจากบรรพบุรุษปากต่อปาก ยังไม่ได้จัดระบบให้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรม ในปัจจุบันเผ่าลีซอยังคงครองตนตามธรรมเนียมประเพณีโบราณอยู่ แต่วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปตาม การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้สังคมชนเผ่าเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น รับเอานิยมภาวะความทันสมัย และรับกระแสบริโภคนิยมตามสังคมของคนไทยพื้นราบ ทำให้เกิดปัญหาการสูญเสียองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเศรษฐกิจ และการโยกย้ายแรงงานของกลุ่มคนหนุ่มสาวเข้าสู่เมืองรวมทั้งบริเวณพื้นที่บ้านเพชรคำเป็นจุดที่สูงที่สุดของอำเภอเขาค้อจึงมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี และ ขณะนี้บริษัทเขาค้อ วินด์ฟาวเวอร์ จำกัด (บริษัทสัมปทานผลิตไฟฟ้าด้วยพลังลม) กำลังดำเนินโครงการสร้างถนนไปยังจุดตั้งเสากังหันลม เป็นโครงการใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ลงทุนถึง 4 ,000 ล้านบาท ผลิตไฟฟ้าจำหน่ายให้จังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเส้นทางและโรงผลิตไฟฟ้าพลังลมจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดเพชรบูรณ์ โครงการจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2555 นี้ อนาคตนักท่องเที่ยวจะขึ้นไปเที่ยวกันเป็นจำนวนมากอย่างแน่นอน นับว่าเป็นโอกาสดีที่ชุมชนจะได้นำสินค้าเชิงวิถีและวัฒนธรรมมาขายให้กับนักท่องเที่ยว

ดังนั้นชุมชนและนักวิจัยจึงเห็นพ้องต้องกันว่า ควรทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อ พัฒนาประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเป็น และสามารถจัดการทุนเดิมที่มีอยู่มาสร้างเป็นมูลค่าเพิ่มได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชาวเขาเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อ ได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรคำ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย จึงกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยมุ่งศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์
2. การวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. การวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอ
4. ขอบเขตด้านพื้นที่ : บ้านเพชรคำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
5. ระยะเวลา ตุลาคม พ.ศ. 2553 – กันยายน พ.ศ. 2554
6. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นประชาชนเผ่าลีซอที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเพชรคำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 50 คน

คำถามของการวิจัย

1. ทุนเดิมสำหรับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเพชรคำมีศักยภาพเพียงใด
- 2 แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นเป็นอย่างไร

นิยามศัพท์

เผ่าลีซอ หมายถึงชาวเขาเผ่าลีซอที่ดั่งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านเพชรคำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

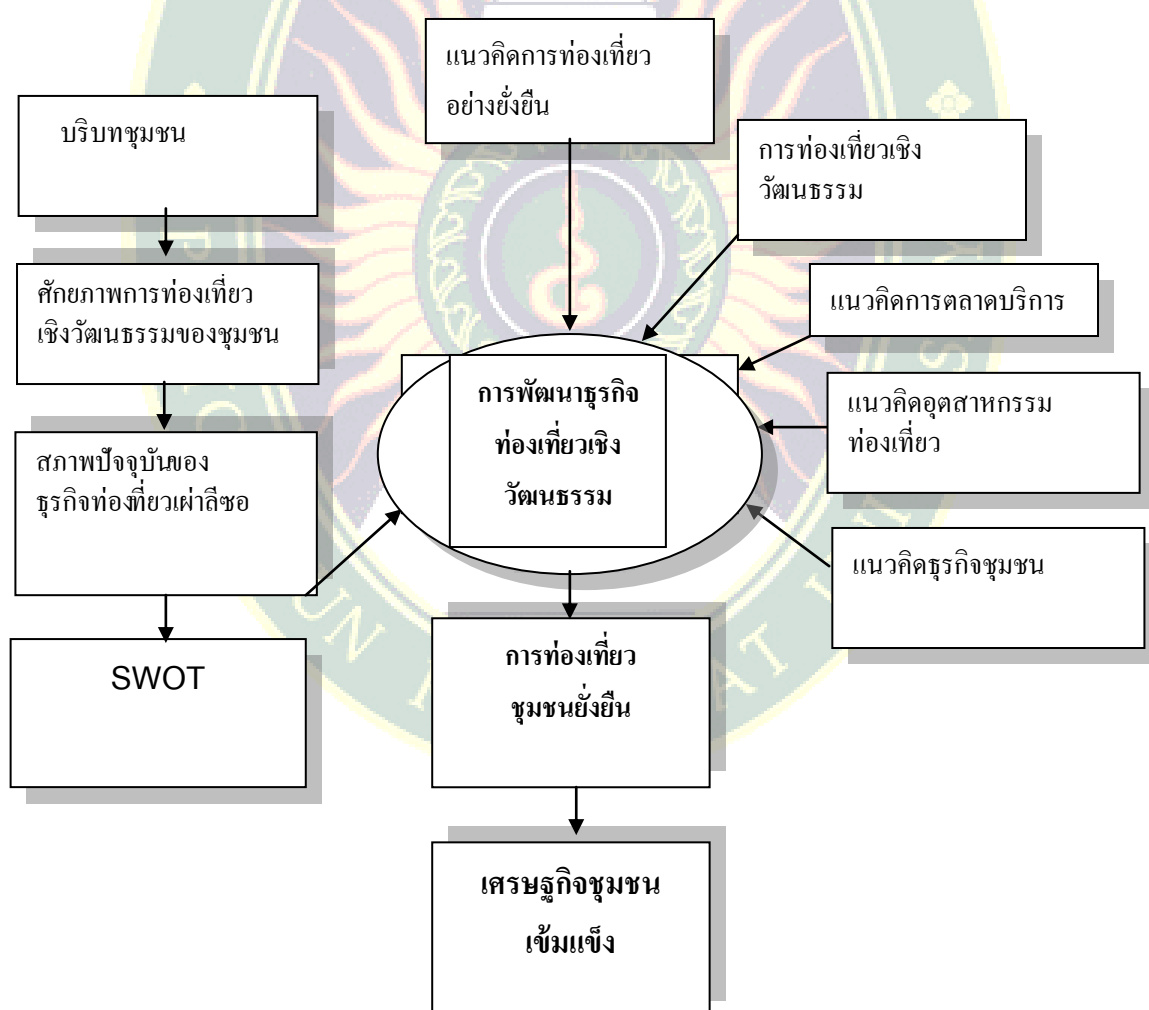
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอ หมายถึง การชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ฐานปืนใหญ่ยิงสนับสนุนสู้รบกับคอมมิวนิสต์ยุคสงครามเขาค้อ การชมการแสดงทางวัฒนธรรม เช่นการเต้นก๊วเซี่ยะ การคิดพิณ การเป่าใบไม้ การชมพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้ศาลเจ้า ศาลเจ้าที่ การไหว้ผีบรรพ

บุรุษ และการรับจ่ายใช้สอยซื้อของที่ระลึกในชุมชน หรือแหล่งหัตถกรรมพื้นบ้าน ของชนเผ่าลีซอ อำเภอเขาค้อ

แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอบ้านเพชรดำ หมายถึง วิธีการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนบ้านเพชรดำ โดยการศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส เกี่ยวกับทุนเดิมหรือทรัพยากรทางธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพยากรด้านสังคมวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต และการศึกษาสภาพตลาดปัจจุบัน เพื่อนำมาเป็นเป็นแนวทางการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิด ดังรายละเอียดในรูปที่ 1.1 ดังนี้

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเผ่าลือชนป็นประโยชน์ต่อชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัดดังนี้

1. ประโยชน์ด้านการพัฒนาทั่วไป
 - 1.1 เป็นแนวทางการพัฒนา ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ชุมชนบ้านเพชรดำ
 - 1.2 เป็นข้อมูลเอกสารสืบค้นงานวิจัยด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 1.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่ในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนเผ่า
2. ประโยชน์ในการเสนอแนะการทำวิจัย
 - 2.1 การพัฒนาการจัดการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่า
 - 2.2 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์แปรรูปข้างไร่
 - 2.3 การพัฒนาการจัดการการผลิตผ้าเขียนเทียนเพื่อการท่องเที่ยว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชนเผ่าลีซอ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อธิบายศัพท์ "การท่องเที่ยว" (Tourism) ไว้ว่า เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้างขวางเพราะไม่ได้หมายถึงเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิง เริงรมย์ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้องนับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้นฉะนั้น ปรากฏการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันจึงเป็นกิจกรรมรายใหญ่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า ธุรกิจท่องเที่ยวในทุกวันนี้ เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกหากเทียบกับธุรกิจอื่น ไปด้วยกัน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วยการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่อง กับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่ในแง่ใดแง่หนึ่ง กิจกรรมการท่องเที่ยวอาจเป็นการผสมผสานกันระหว่างการชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองเก่า การชมการแสดงทางวัฒนธรรมและการรับจ่ายใช้สอยซื้อของที่ระลึกในตลาดโบราณ หรือแหล่งหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงมีความหลากหลาย ดังนี้ (ทวีป ศิริรัศมิ : 2547 : 4-5)

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะสำคัญการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 9 ประการด้วยกัน คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548)

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบทอดถึงอนุชนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการ อย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักไม่ให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่ง วิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยว ในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ โดยการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยการยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักว่าป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

แนวคิดทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวคิดทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถประมวลเป็นหัวข้อสำคัญได้ดังต่อไปนี้ การตัดสินใจวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงคุณค่าด้านกายภาพ และวัฒนธรรมของพื้นที่

1. การกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวภายในชุมชน ต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยวในแง่ของกายภาพ ระบบการบริการต่างๆ และความเปราะบางทางวัฒนธรรม
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนเป็นหลัก และต้องไม่ให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
3. การท่องเที่ยวจะต้องเป็นการจัดการ และพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. ชุมชนควรจะมีบทบาทในการวางแผนเพื่อการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น
5. ประชาชนในชุมชน ควรจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ที่ได้รับอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 2 การประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดทางธุรกิจ

ธุรกิจ หมายถึง การผลิต การค้า การแลกเปลี่ยน และการบริการที่ให้ได้มาซึ่งกำไร ธุรกิจ (Business) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางด้านการผลิตและการจำหน่าย เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ หรือการบริการของธุรกิจนั้นไปสู่ผู้บริโภค คือ

1. การผลิต เป็นการดำเนินกิจกรรมด้านการผลิต อาจเป็นการผลิตผลทางการเกษตร การผลิตวัตถุดิบ ตลอดจนสินค้าสำเร็จรูปต่างๆ
2. การจำหน่าย เป็นการดำเนินกิจกรรมต่อจากการผลิตโดยตรงที่มุ่งให้สินค้าไปสู่ผู้บริโภค การจำหน่ายเป็นกิจกรรมที่สำคัญและเป็นหัวใจของธุรกิจ จะพบว่าในยุคปัจจุบันธุรกิจมีการแข่งขันกันสูงมาก มีการใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้สินค้าของตนไปยังผู้บริโภคปริมาณมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อการมีส่วนแบ่งการตลาดสูง ซึ่งเป็นผลทำให้ธุรกิจนั้นมีความเจริญเติบโต
3. การบริการ หมายถึงการดำเนินกิจกรรมธุรกิจในรูปการให้บริการ

ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการผลิต จำหน่ายและการบริการสู่ผู้บริโภค ถ้าดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเพื่อใช้เองไม่เรียกว่าธุรกิจ ธุรกิจมีหน้าที่สำคัญ ด้าน คือ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านการเงินการบัญชีสำนักงานสภาพัฒนาการ 2545 - 45) ลักษณะการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน ได้แปรเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมากมย มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นในการบริหารงาน ต้องการกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นตามความเจริญเติบโตของกิจการ และการขยายตัวของระบบธุรกิจตลอดจนระบบเศรษฐกิจ ลักษณะที่เด่นชัดของการดำเนินงานธุรกิจในปัจจุบัน มีดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในการดำเนินงานของการตลาด
2. ให้ความสนใจด้านจริยธรรมมากขึ้น
3. การขาดแคลนทรัพยากรต่าง ๆ
4. ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี
5. ลักษณะตลาดแข่งขันเสรีมีมากขึ้น
6. การขยายธุรกิจในแนวกว้างเพื่อลดความเสี่ยงภัย
7. ในปัจจุบันคงจะต้องกล่าวถึงธุรกิจภายใต้สภาวะการแข่งขันสูง และปัญหาที่เกิดขึ้นใน

ธุรกิจระบบแข่งขันที่สำคัญคือ ความสามารถในการเสนอสิ่งที่แตกต่างจากคู่แข่งได้ และความสามารถในการสร้างความพอใจให้ตลาดได้มากกว่าคู่แข่ง พบว่าปัจจัยกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนมีมากมายหลายประการ ทั้งด้านระบบงาน ระบบเงิน และระบบบุคลากร ได้แก่ ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการตลาด แรงงาน การเงิน การบริหารจัดการ ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก และการมีส่วน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวสามารถใช้แทนกันได้ ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการโรงแรมและภัตตาคาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการค้าและของที่ระลึก ธุรกิจเหล่านี้จะขายบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง และยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อม เช่น การผลิตสินค้าเกษตรกรรม การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านต่างๆ เป็นต้น รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะกระจายรายได้ไปสู่หลายอาชีพและหลายท้องถิ่น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ มีการลงทุนหรือขยายกิจการ อันเป็นผลให้เกิดการมีงานจ้างงานเพิ่มขึ้น

ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เมื่อพิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะพบว่าประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีทั้งป่าเขา น้ำตก ทะเล และเป็นประเทศที่เก่าแก่ เป็นแหล่งอารยธรรมในบริเวณ ตอนกลาง ของทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงมีโบราณสถานที่น่าสนใจ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของไทย มีขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมที่งดงาม ที่นักท่องเที่ยว ทั้งจากต่างประเทศและภายในประเทศต่างสนใจที่จะ

เดินทางท่องเที่ยวเพื่อหาความรู้จากแหล่งบันเทิงใจ เป็นการพักผ่อนที่คุ้มกับการเดินทาง ได้เห็นสิ่งต่างๆ ที่น่ารื่นรมย์ และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่มีค่า

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี

องค์ประกอบทางธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ดังนี้

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านการขนส่ง ธุรกิจด้านโรงแรมที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร และธุรกิจการจัดนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรง ได้แก่ บริการต่างๆ รวมทั้งความสะดวกสบายตลอดการเดินทางท่องเที่ยว
2. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ บริการที่นักท่องเที่ยวได้รับในรูปแบบต่างๆ และก่อให้เกิดความพึงพอใจ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวมักจะเรียกแทนกันได้

ธุรกิจชุมชน พัฒนาการมาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองหมายถึงการประกอบการการผลิต การค้า การบริการที่ชุมชนเป็นเจ้าของ หรือปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่เป็นของชุมชน หรือชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจฯ 545 : 98)

รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

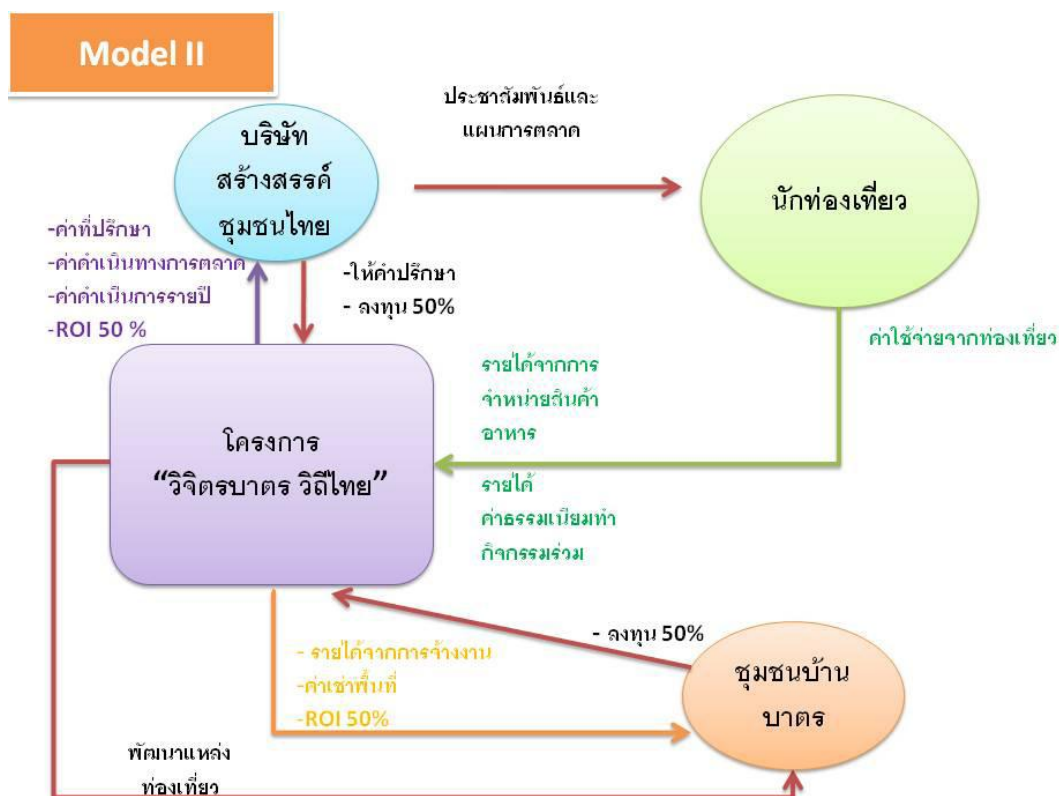
สุริรัตน์ แซ่เซียว วลัยพร จรุงจินันท์กุล และอภิญญา จวงนาพิทักษ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2554 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม(กรณีศึกษาบ้านดักบาตร) พบว่าแนวคิดใหม่ภายใต้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มุ่งเน้นการสร้างที่ยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว มิได้มองเพียงแต่ผลตอบแทนทางการเงินในมุมมองของผู้ประกอบการเท่านั้น แต่ยังคงให้ความสำคัญกับผลตอบแทนด้านคุณค่าสู่สังคม เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอีกด้วย ในการศึกษาของ

ผู้จัดทำได้มุ่งเน้นการสร้างรูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม และการนำไปประยุกต์ใช้จริงกับชุมชนบ้านบาตร โดยเลือกรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนบ้านบาตรมากที่สุด ทั้งนี้แผนธุรกิจที่นำไปประยุกต์ใช้ดำเนินการภายใต้การจัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่ คือ บริษัทสร้างสรรค์สังคมไทย โดยมีโครงการวิจิตรบาตรวิถีไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารงานของบริษัทฯ ร่วมกับชุมชนบ้านบาตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการประยุกต์รูปแบบธุรกิจมาใช้ในการบริหารทางธุรกิจได้มากที่สุดกรอบแนวคิดของการสร้างรูปแบบธุรกิจ ด้วยปัจจัยระดับความร่วมมือ ร่วมใจ (Degree of involvement) ระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน ในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมส่งผลให้การบริหารงานทั้งทางด้านการดำเนินงาน การตลาด และการเงินมีความแตกต่างกันด้วย อีกทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเองก็มีความแตกต่างกันตามสัดส่วนด้วยเช่นกัน โดยสรุปได้ดังนี้

หัวข้อ	รูปแบบธุรกิจที่ 1	รูปแบบธุรกิจที่ 2	รูปแบบธุรกิจที่ 3
สัดส่วน Degree of involvement ระหว่างผู้ประกอบการ : ชุมชน	30 : 70	50 : 50	70 : 30
แนวทางการบริหารงาน	ผู้ประกอบการเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาทางด้านการตลาด การขายสินค้าและบริการให้กับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน	ผู้ประกอบการเข้าไปช่วยเหลือ โดยเข้าไปร่วมลงทุนและวางแผนพัฒนาการประกอบอาชีพหรือธุรกิจของชุมชนเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้นทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	ผู้ประกอบการเข้าไปช่วยเหลือ โดยเข้าไปลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวทั้งหมด โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมน้อย ไม่เกิดการพัฒนาและเรียนรู้ของชุมชน
ผู้ได้ประโยชน์หลัก	ชุมชนบริหารงานเอง ผลประโยชน์และรายได้ เป็นของชุมชน	ชุมชนกับผู้ประกอบการบริหารงานร่วมกัน ลงทุนร่วมกัน ผลประโยชน์แบ่งกัน	ผู้ประกอบการบริหารงานและลงทุนทั้งหมดทำให้ผลประโยชน์และ

หัวข้อ	รูปแบบธุรกิจที่ 1	รูปแบบธุรกิจที่ 2	รูปแบบธุรกิจที่ 3
		ตามสัดส่วนการทำงาน ธุรกิจและชุมชนได้ ประโยชน์ทั้งคู่	รายได้ส่วนใหญ่เป็น ของผู้ประกอบการแต่ ชุมชนจะได้ค่าจ้างเป็น หลัก
ลักษณะชุมชนที่ เหมาะสมในแต่ละ รูปแบบธุรกิจ	ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามัคคีกันสามารถ ทำงานร่วมกันได้และ พัฒนาธุรกิจชุมชน เองได้	ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นเอกลักษณ์ แต่ขาดแนวคิดในการ พัฒนาธุรกิจชุมชน เอง ต้องการความ ช่วยเหลือจากภายนอก ในการพัฒนา	ชุมชนที่เข้มแข็งน้อย ขาดการทำงานร่วมกัน ไม่สามารถพัฒนา ชุมชนได้เอง จำเป็นต้องได้รับ ความช่วยเหลือจาก ภายนอก

การพิจารณาเลือกรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม คำนึงถึงปัจจัยหลักอันได้แก่ ปัจจัยความยั่งยืน ปัจจัยความเสี่ยง และปัจจัยความเป็นไปได้ทางธุรกิจ โดยให้น้ำหนักแต่ละปัจจัยตามหลักการความเหมาะสม พบว่า รูปแบบธุรกิจแบบที่ 2 ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจแบบที่มีระดับความร่วมมือ ร่วมใจ ระหว่างผู้ประกอบการและชุมชนในสัดส่วนที่เท่ากันหรือ 50:50 เป็นระดับความร่วมมือที่ดีที่สุด เหมาะสมกับธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมและนำไปสู่ความยั่งยืนของธุรกิจท่องเที่ยวได้ทั้งนี้ทางผู้จัดทำจะเลือกรูปแบบธุรกิจที่ 2 ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจที่ดีที่สุด มาจัดทำแผนธุรกิจใหม่ให้กับชุมชนชนบ้านบาตร ที่ประกอบในรายละเอียดของแนวทางการดำเนินงาน การตลาด และการเงิน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษามากยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถนำแผนธุรกิจดังกล่าวไปใช้ได้จริงในชุมชนบ้านบาตรต่อไปอีกด้วย

รูปแบบธุรกิจที่ 2 คือ มี Degree of involvement ของบริษัทฯและโครงการฯคิดเป็น 50:50 โดยมีการลงทุนและการดำเนินการที่บริหารร่วมกันระหว่างชุมชนฯและบริษัทฯ โดยจะช่วยเติมเต็มให้มีการพัฒนาโครงการฯเกิดความน่าสนใจ ดังนั้น รายได้จะมีการจัดสรรกันระหว่างชุมชนฯและบริษัทฯ ตามระดับความเหมาะสมด้วยเช่นกัน ผลจากการประยุกต์รูปแบบธุรกิจที่ 2 ไปใช้ในแผนธุรกิจของชุมชนบ้านบาตรผลจากการนำรูปแบบธุรกิจที่ 2 ไปประยุกต์ใช้ หากพิจารณาจากผลประโยชน์ที่คืนสู่สังคม(Social Return on Investment) พบว่า รูปแบบที่ 2 ซึ่งก็คือ รูปแบบที่ผู้ประกอบการและชุมชนมีDegree of involvement ในสัดส่วนละ 50% เท่ากัน สามารถให้ผลประโยชน์ที่คืนสู่สังคมที่ดีที่สุดหรือค่า SROI ที่แสดงถึงคุณค่าที่มอบให้สังคม จะสามารถสร้างผลประโยชน์ให้กับธุรกิจในระยะยาว ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันนำมาสู่รายได้ต่อประเทศชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยได้ต่อไปอย่างไรก็ตาม การเลือกรูปแบบธุรกิจที่เหมาะสม จำเป็นต้องวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนให้แน่ชัดมาเพื่อนำมาพิจารณาการเลือกรูปแบบการนำไปใช้ให้เหมาะสมด้วย จึงจะทำให้เกิดโอกาสความสำเร็จในธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนในรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่จะสามารถธำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกื้อหนุนและระบบต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถเป็นหลักการได้ 5 ข้อ คือ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมปัจจุบันได้
 2. จะต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
 3. คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้ และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ
 4. จะต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้ และสามารถทำการตลาดต่อไปได้
 5. ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องแผ่แพร่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม
- หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ดังนี้
- (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - (2) ความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - (3) การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ
 - (4) การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
 - (5) การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด
 - (6) การวางแผนระยะยาว
 - (7) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
 - (8) ความสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ
 - (9) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ
 - (10) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

- (11) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- (12) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ
- (13) การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
- (14) การพัฒนาคน การศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ
- (15) การเสริมสร้างลักษณะเด่นอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่
- (16) การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร
- (17) การดำรงรักษาทรัพยากรมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและ
- (18) การทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการดังนี้

- อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable) หมายถึง การที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยว ต้องมีวิธีการจัดการ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าคุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (reducing over-consumption and waste)

- รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (maintain diversity)

- ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (integrating tourism into planing)
 - นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (supporting local economy)
 - การมีส่วนร่วม โดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (involving local communities)

- มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (consulting stakeholders and the public)

- การพัฒนาบุคลากร (training staff)9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (marketing tourism responsibly)

- ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย (undertaking research)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (paradigm shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมเป็นใหญ่ ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุก

องค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนา การท่องเที่ยวทั้งหมด ต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) นั่นคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนในประเทศสามัญสำนึกเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่บนโลกได้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่เกิดความเสื่อมโทรม และสามารถอำนวยประโยชน์ต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแล้ว การท่องเที่ยวก็จะเกิดความยั่งยืนในที่สุด นั่นคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสามารถรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว ประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ทั้งนี้ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด มีเพียงการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

ความหมายธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชน มีส่วนเป็นเจ้าของกิจกรรม หรือช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ธุรกิจชุมชน คือ การรวมกันของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกัน ประกอบธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ประชาชนในชุมชน หรือการสร้าง ศักยภาพที่มีอยู่ภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งร้านค้าชุมชน ร้านค้าชุมชน หมายถึง ร้านค้าที่กลุ่มหรือคณะบุคคลร่วมกันทำการค้าขายในหมู่บ้านโดยชาวบ้านเป็นสมาชิกถือหุ้น มีการเลือกตั้งกรรมการ

บริหารร้านค้าโดยคัดเลือกจากสมาชิกผู้ถือหุ้น และมีการปันผลกำไร (เงินปันผลจากค่าหุ้นหรือเงินปันผลคืนจากการซื้อสินค้า) ของร้านค้าคืนให้กับสมาชิก

ความเป็นมาของร้านค้าชุมชน

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อมิให้เกิดการกระจุกตัวในส่วนกลาง ซึ่งทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่มีปัญหาในการถูกเอารัดเอาเปรียบในการหาซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและไม่ได้รับความเป็นธรรมในการขายผลผลิต รวมทั้งขาดความรู้ ประสบการณ์ และขาดอำนาจต่อรองทางการค้าตลอดจนมองไม่เห็นโอกาสและช่องทางที่จะนำภูมิปัญญาของตนเองมาพัฒนาในเชิงธุรกิจ ประกอบกับเกิดผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศทำให้ประชากรมีรายได้น้อยลงจึงจำเป็นต้องที่หน่วยงานของภาครัฐจะประสานร่วมมือกันในการเสริมสร้างประสิทธิภาพ การดำเนินกิจกรรมให้แก่ชุมชนและกลุ่มอาชีพจากนโยบายกระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการสนับสนุนการรวมกลุ่มของ ประชาชนเพื่อจัดตั้งร้านค้าชุมชนในชนบทที่อยู่ห่างไกลให้สามารถซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในราคาที่เป็นธรรมและเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางการค้า รวมทั้งสามารถใช้ร้านค้าชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ภายใต้การบริหารของกลุ่มคนในชุมชนและภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน และวิชาการด้านการบริหารจัดการ การบัญชี

โครงสร้างการบริหารงานร้านค้าชุมชน ประกอบด้วย

1. สมาชิกผู้ถือหุ้น สมาชิกผู้ถือหุ้นของร้านค้าชุมชนจะสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยมีสิทธิในการเลือกตั้งกรรมการเพื่อมาบริหารร้านค้าแทนสมาชิก และร่วมกันกำหนดระเบียบหลักเกณฑ์ของร้านค้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ในขณะเดียวกันสมาชิกต้องให้ความ ร่วมมือในการซื้อสินค้า
2. คณะกรรมการ จะมีจำนวนประมาณ 7 - 10 คน โดยคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ประธาน รองประธาน คณะกรรมการจัดซื้อ คณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการบัญชี คณะกรรมการฝ่ายการเงิน ซึ่งคณะกรรมการ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตและมีความเสียสละ
3. ผู้จัดการร้านค้า จะคัดเลือกจากคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ ควบคุมดูแลร้านค้า เช่น การขายสินค้า การซื้อสินค้าเข้าร้าน ฯลฯ โดยการดำเนินการ ทั้งหมดจะต้องอยู่ภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการ

การคัดเลือกและการจัดตั้งร้านค้าชุมชน

ในการส่งเสริมจัดตั้งร้านค้าชุมชน จะต้องพิจารณาจากความพร้อมและความ ประสงค์ของ สมาชิกในชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิก เช่น การไม่เข้ามาช่วยในการ บริหารงานของร้าน การไม่ซื้อสินค้าจากร้านค้าฯ การดำเนินงานของร้านค้าก็ไม่สามารถ ดำเนินงานต่อไปได้

จากการดำเนินการที่ผ่านมามีข้อสังเกต คือ การจัดตั้งร้านค้าชุมชนในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล หรือการคมนาคมไม่สะดวกจะได้เปรียบและประสบความสำเร็จ มากกว่าร้านค้าที่อยู่ใกล้ตัวเมือง และมีการคมนาคมสะดวก ดังนั้น ในการคัดเลือกและส่งเสริมจัดตั้งร้านค้าชุมชนให้ประสบ ความสำเร็จได้ จะต้องพิจารณา ดังนี้

1. สมาชิกในชุมชน มีความพร้อมและประสงค์จะจัดตั้งร้านค้า
2. เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลหรือการคมนาคมไม่สะดวก
3. สมาชิกต้องให้ความร่วมมือในการบริหารงานและการซื้อสินค้าจากร้านค้า
4. กรรมการบริหารร้านค้ามีความเสียสละซื่อสัตย์สุจริตและมีความโปร่งใสในการบริหาร
5. ร้านค้ามีการขายสินค้าเป็นเงินสด หรือมีการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อในปริมาณน้อย

การจัดหาสถานที่ในการจัดตั้งร้านค้าชุมชน

การจัดหาสถานที่สำหรับการจัดตั้งร้านค้าชุมชน ควรเป็นแหล่งชุมชน และมีการสัญจรผ่าน ไปมาของสมาชิกร้านค้าและประชาชนในชุมชน ซึ่งสถานที่ใช้ในกรณีที่เป็นสาธารณะหรือที่ส่วน บุคคลจะต้องมีหลักฐานยินยอมให้ใช้ประโยชน์จากผู้มีอำนาจในการอนุญาตใช้สถานที่

ปัญหาของร้านค้า ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนแปลงการคมนาคมระหว่างพื้นที่สะดวก การประกอบธุรกิจขยายตัว ในทุกระดับพื้นที่ การแข่งขันทางการค้าเพิ่มขึ้น ทำให้ความจำเป็นในการจัดตั้งร้านค้าชุมชนลดลง ปัจจุบันกรมฯ จะมุ่งเน้นพัฒนาร้านค้าที่มีอยู่ให้เข้มแข็งสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน สำหรับเงินทุนราย ใหม่ จะเป็นหมู่บ้านที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจและที่จังหวัดที่เห็นสมควร

การพัฒนาธุรกิจชุมชนในการส่งเสริมของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

การพัฒนาธุรกิจชุมชนในการส่งเสริมของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

1. ให้ความรู้ในการบริหารจัดการ การวางระบบบริหารจัดการ
2. ให้คำปรึกษาแนะนำ ร่วมแก้ไขปัญหา และตรวจเยี่ยมการดำเนินงานจากสำนักงาน

พัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัด

3 ได้มีการพัฒนาการจัดวางสินค้าและภาพลักษณ์ของร้านค้าชุมชนเป็นร้านค้าซื้อสะดวก เพื่อให้สามารถแข่งขันกับร้านค้าปลีกต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการจัดประกวดร้านค้าชุมชนดีเด่นระดับประเทศเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ร้านค้า

ธุรกิจชุมชนว่าเป็นการประกอบการผลิต การแปรรูป การค้า หรือบริการ เพื่อแสวงหากำไร โดยกลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชุมชนเป็นเจ้าของทุน การบริหารจัดการและการรับผลกำไร(หรือขาดทุน) กิจกรรมทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งกลุ่มชาวบ้านอาจเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการ เช่น สหกรณ์ หรือไม่เป็นทางการก็ตาม ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หรือสภาพแวดล้อมของชุมชน

รายได้และการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน คือเป้าหมายหลักของธุรกิจชุมชน จากมุมมองขององค์กรพัฒนาเอกชนภาคอีสานเห็นว่า การทำธุรกิจต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างเช่น ทุน การตลาด การจัดการ แรงงาน วัตถุดิบ เทคโนโลยี และข้อมูล ชาวบ้านแต่ละคนมีปัจจัยเหล่านี้คนละเล็กละน้อย การร่วมกันคิดร่วมกันทำในลักษณะธุรกิจชุมชนเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้สามารถดำเนินธุรกิจไปได้ ทั้งยังเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถของคนที่เกี่ยวข้อง ทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองให้เท่าทันโลกภายนอก และมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นสามารถคิดค้นทางเลือกอื่นๆ ให้กับตนเองและชุมชนได้ ธุรกิจชุมชนจึงเป็นกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน และถูกคาดหวังให้มีการนำกำไรบางส่วนจากกิจการจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนด้วย นอกจากนี้ในภาวะที่เงินทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศลดลง องค์กรพัฒนาเอกชนเริ่มมองธุรกิจชุมชนเป็นแนวทางสร้างรายได้เพื่อนำมาทำงานพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และให้องค์กรพัฒนาเอกชนพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งความเป็นไปได้มี 2 อย่างคือ องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมลงทุนในกิจการขององค์กรธุรกิจชุมชน และ/หรือทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งในองค์กรโดยได้รับค่าตอบแทนการทำงานจากองค์กร กับกรณีที่องค์กรพัฒนาเอกชนลงทุนทำกิจการเอง ทั้งนี้ น่าสังเกตว่าในปัจจุบันมีธุรกิจขององค์กรพัฒนาเอกชนหรืออดีตนักพัฒนาเอกชนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในการผลิตและเรียนรู้การตลาด และนำรายได้ของกิจการเลี้ยงองค์กรหรือเจ้าของกิจการซึ่งยังทำงานพัฒนาชุมชนควบคู่ไปด้วย เช่น ร้านสืบสาน บั๊มน้ำมันขององค์กร เป็นต้น แต่องค์กรชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ธุรกิจประเภทนี้มีจำนวนไม่กี่แห่ง และถูกกล่าวถึงอยู่เสมอเมื่อพูดถึงองค์กรธุรกิจชุมชน แต่กลับถูกละเลยที่จะกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจนว่าเป็นธุรกิจชุมชนหรือไม่ อย่างไร

การอยู่คาบเกี่ยวระหว่างการทำธุรกิจเพื่อหากำไรกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมทำธุรกิจ หากเน้นการทำธุรกิจมากเกินไปอาจละเลยการพัฒนาคน แต่ถ้าเน้นพัฒนาคนมากเกินไปธุรกิจอาจอยู่ไม่ได้ ทำให้การบริหารธุรกิจชุมชนยากกว่าธุรกิจเอกชนมาก และมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าธุรกิจ

ธรรมดา ขณะเดียวกันก็มีหน่วยงานราชการทั้งกรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ให้การสนับสนุนในฐานะกลุ่มอาชีพและเริ่มเน้นให้กลุ่มเหล่านั้นทำกิจการเชิงธุรกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา และมีองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่งช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการทำธุรกิจของกลุ่มที่เคยทำงานพัฒนาร่วมกันอย่างใกล้ชิด จึงมีกลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวนมากเกิดขึ้นและพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์ในหมู่ธุรกิจชุมชนประเภทเดียวกัน เช่น เครือข่ายหัตถกรรม เครือข่ายโรงสีข้าว เป็นต้น รวมทั้งขยายกิจการหลากหลายขึ้นจากเดิมที่ธุรกิจชุมชนมักเป็นกิจการการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตร แปรรูปเกษตร หรือหัตถกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ชาวบ้านทำมาแต่เดิม แต่มีการปรับปรุงผลผลิตและเน้นการจัดจำหน่ายมากขึ้น เช่น โรงสีข้าว ทอผ้า แปรรูปสมุนไพร เป็นต้น ก็ได้เริ่มมีกิจการบริการ เช่น ร้านค้าส่ง กิจการคลังสินค้า ปั้มน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจการที่กลุ่มชาวบ้านต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธุรกิจเอกชนในฐานะคู่ธุรกิจหรือผู้ร่วมลงทุน ตลอดจนกิจการอุตสาหกรรมในลักษณะการร่วมทุนหรือรับเหมาช่วงการผลิตจากธุรกิจอุตสาหกรรมเอกชน เช่น กลุ่มตัดเย็บเสื้อยืด กลุ่มเย็บรองเท้า เป็นต้น เพิ่มขึ้นมาด้วยการที่กลุ่มชาวบ้านจะดำเนินธุรกิจประเภทใดมีข้อจำกัดแตกต่างกันไป จากตัวอย่างในกรณีศึกษากลุ่มธุรกิจชุมชนต่างๆ แสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มทำธุรกิจการผลิตและจำหน่ายจำนวนมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการผลิตที่ใช้ทักษะพื้นฐานที่ชาวบ้านมีอยู่เดิมเป็นและต้นทุนการผลิตไม่สูงมากนัก แต่ก็มีปัญหาด้านตลาดเพราะการผลิตเกินความต้องการของตลาด มีคู่แข่งจำนวนมาก ทั้งธุรกิจเอกชนหรือกลุ่มชาวบ้านในที่อื่น ส่วนธุรกิจบริการมีโอกาสทำกำไรได้มาก แต่ต้องลงทุนสูงมาก วัตถุดิบอยู่นอกชุมชน การทำสัญญาทางธุรกิจกับธุรกิจเอกชนมีเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การบริหารจัดการที่ซับซ้อนและความไม่เท่าทันต่อคู่สัญญาทำให้มีโอกาสเสียเปรียบและขาดทุนได้มาก ทำให้กลุ่มชาวบ้านที่สามารถบริหารจัดการธุรกิจประเภทนี้มีน้อย สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมต้องอาศัยการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นพี่เลี้ยงธุรกิจอุตสาหกรรมเอกชนที่เป็นคู่สัญญา และหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุน พร้อมกับการปรับวิธีการทำงานของชาวบ้านให้สอดคล้องกับระบบโรงงานมากขึ้นด้วย นับเป็นธุรกิจประเภทหลังสุดที่กลุ่มชาวบ้านได้ดำเนินการ และมีจำนวนจำกัด

จากการทำธุรกิจชุมชนโดยความร่วมมือกับธุรกิจเอกชนหลายปี เริ่มมีการตั้งคำถามถึงประโยชน์แท้จริงที่ธุรกิจชุมชนได้รับจากการการร่วมทุนกับธุรกิจเอกชนหรือกลายเป็นเพียงช่องทางขยายตลาด/กลุ่มแรงงานให้ธุรกิจเอกชนเท่านั้น การพัฒนามากขึ้นของธุรกิจชุมชน ทำให้รูปแบบของกิจการธุรกิจชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ปัจจุบันมีรูปแบบธุรกิจชุมชนอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ และกลุ่มที่เป็นทางการ โดยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ไม่จดทะเบียนและไม่อยู่ในกรอบของกฎหมายใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการดำเนินงานที่ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสังคม เช่น กลุ่มพัฒนาอาชีพต่างๆ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่เป็นทางการ จะ

ดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมายใดกฎหมายหนึ่ง เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนาระดับตำบล ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร บริษัทธุรกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ ดำเนินงานในรูปแบบบริษัทแต่มีชาวบ้านเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ รูปแบบคล้ายกับบริษัทมหาชน เป็นต้น ทั้งหมดนี้คือพัฒนาการเพื่อความอยู่รอดของแต่ละธุรกิจชุมชนตามสภาพเงื่อนไข

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวนมากขาดการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งและการดำเนินงาน ดังมีข้อสังเกตว่าธุรกิจชุมชนมักเริ่มต้นที่ชุมชนสามารถผลิตสินค้าอะไรได้แล้วจึงไปโน้มน้าวให้ผู้บริโภคหันมาสนใจสินค้าที่ชุมชนผลิตจึงทำให้การดำเนินงานทางด้านการตลาดค่อนข้างยาก จึงเสนอให้ใช้กรอบการศึกษาที่พิจารณาทั้งปัจจัยภายในและ

ปัจจัยภายนอก จุดแข็งที่มี จุดอ่อนที่เห็น โอกาสทางการตลาด อุปสรรคขัดขวางที่คาดการณ์ได้ โดยใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าจะทำ(กิจการหรือการผลิต)อะไรดี จะอย่างไร ทำแล้วจะนำไปขายให้ใครหรือเพียงทำขึ้นมาบริโภคกันเองในชุมชน ทั้งนี้ อาจใช้วิธีนี้ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนดูงานเพื่อศึกษาประสบการณ์ของคนอื่นๆ อันเป็นวิธีที่ใช้กันทั่วไปในหมู่องค์กรพัฒนาเอกชนและชาวบ้าน จะทำให้สรุปความเป็นไปได้ใกล้เคียงความจริงและเกิดความมั่นใจในการจัดตั้งและดำเนินงานที่สำคัญ กลุ่มควรเลือกทำธุรกิจจากความพร้อมด้านต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น ทักษะฝีมือ/ความถนัดของสมาชิก วัตถุดิบหาง่ายในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเป็นจุดได้เปรียบคู่แข่งอื่นๆ และมีโอกาสทำกำไรตามเจตนารมณ์ของกลุ่มปัญหาเร่งด่วนในขณะนี้คือเมื่อต้องเผชิญภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ธุรกิจชุมชนหลายกลุ่มรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นพี่เลี้ยง ไม่สามารถปรับกระบวนการทํานองหรือวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ทำให้ประสบภาวะขาดทุนหรือธุรกิจเริ่มชะงัก แม้แต่เครือข่ายธุรกิจ

วิสาหกิจชุมชน

การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เป็นองค์กรรองรับในการดำเนินงานของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบบริหาร มีการจัดองค์กรและระบบงาน จะทำให้สามารถขอรับการสนับสนุนเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ได้ วิสาหกิจชุมชน ตามแนวทางของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล ที่เกิดขึ้นตามโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชน ตำบลนำร่องและตำบลหลัก

คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชน

เป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

สมาชิกประกอบด้วยเกษตรกรผู้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น

สมาชิกเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีการลงทุนร่วมกัน

มีความพร้อมในด้านบุคลากร การบริหารจัดการ มีการจัดทำบัญชี มีการกำหนดกติการะเบียบหรือแนวทางปฏิบัติ ของกลุ่ม พร้อมทั้งจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อมีกฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนถือใช้

วิธีการจัดตั้ง วิสาหกิจชุมชน

1. เกษตรกรในตำบลรวมตัวกัน โดยความสมัครใจ เพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ
2. ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน
3. คณะผู้จัดตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งและแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อสหกรณ์จังหวัด โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
4. ผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน นัดประชุมชี้แจงการจัดตั้ง และจัดทำใบสมัคร และจัดทำทะเบียนสมาชิก
5. จัดประชุมใหญ่วิสาหกิจชุมชน เพื่อพิจารณากำหนดกติกา หรือแนวทางปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนขึ้นถือใช้

ระดมทุนรวมกันเป็นค่าหุ้น (การกำหนดกติกา แนวทาง หรือระเบียบของวิสาหกิจชุมชน ให้สหกรณ์จังหวัดแนะนำให้ชุมชนพิจารณาปรับปรุงจาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิน ศรีสวัสดิ์ (2550) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกายในเขตอีสานใต้และลาวใต้ พบว่า 1) ชุมชนชาวกายในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45 ,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะ

เด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า 2) ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศไทย แลบทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยว โดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว และ 4) แนวทาง การกำหนด ยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (paradigm shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมนิยมใหญ่ ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนา การท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) นั่นคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ โดยการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนในประเทศสามัญสำนึกเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่บนโลกได้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่เกิดความเสื่อมโทรม และสามารถอำนวยความสะดวกต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแล้ว การท่องเที่ยวก็จะเกิดความยั่งยืนในที่สุด นั่นคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสามารถรักษา

ความดึงดูดใจไว้ได้เสื่อมคลายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ทั้งนี้ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียงการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้

วิธีการจัดตั้ง

1. เกษตรกรในตำบลรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ
 2. ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน
 3. คณะผู้จัดตั้งจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งและแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อสหกรณ์จังหวัดโดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
 4. ผู้เข้าร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน นัดประชุมชี้แจงการจัดตั้ง และจัดทำใบสมัครและจัดทำทะเบียนสมาชิก
 5. จัดประชุมใหญ่วิสาหกิจชุมชน เพื่อพิจารณากำหนดกติกา หรือแนวทางปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนขึ้นถือใช้
- ระดมทุนรวมกันเป็นค่าหุ้น (การกำหนดกติกา แนวทาง หรือระเบียบของวิสาหกิจชุมชน ให้สหกรณ์จังหวัดแนะนำให้ชุมชนพิจารณาปรับปรุงจาก _____)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จีน ศรีสวัสดิ์ (2550) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกลวย ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ พบว่า 1) ชุมชนชาวกลวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดยประมาณ 474486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45 ,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะ

เด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า 2) ชุมชนชาวกายทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศไทย แลบทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกาย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยว โดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว และ 4) แนวทาง การกำหนด ยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง *การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์* เป็นชุดโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยโครงการย่อย 6 โครงการ เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การทำแบบทดสอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การใช้แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการประชุม มาใช้เป็นแนวทางในการเสนอผลการวิจัย ในเชิงความรู้ เชิงพัฒนา และเชิงผลผลิต ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ และพัฒนาการขายในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน (2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การพัฒนาการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน พัฒนาข้าวใหม่มะม่วง พัฒนาชุดอาหารท้องถิ่น พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง พัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก พัฒนาศักยภาพการผลิตสมุนไพรเชิงการค้าและ (3) เพื่อพัฒนาการขายในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่าชุมชนได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลว ในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มอาชีพวัฒนธรรมม้งเข็กน้อย ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มอาชีพวัฒนธรรมม้งเข็กน้อยมีปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จสูง ชุมชน จึงร่วมกันทำ

แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาองค์กร พัฒนาผลิตภัณฑ์ และพัฒนาการขาย โดยการไปศึกษาดูงาน ฝึกอบรม และประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อดำเนินการตามแผนเสร็จแล้ว ชุมชนสามารถพัฒนา องค์กรให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทาง การพัฒนาองค์กรที่ชัดเจน เช่น มีปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ปรับโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เมื่อดำเนินการตามรูปแบบองค์กรใหม่ จึงทำการประเมินพบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด และ สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือสินค้าที่ผลิตใน ชุมชนมีราคาสูง ทำให้ผู้ขายต้องไปซื้อสินค้าจากที่อื่นมาจำหน่ายจึงพิจารณาว่าทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาองค์กรธุรกิจของตนเองได้ และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวได้ และสามารถ พัฒนาการขายได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เช่น การพัฒนาการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน ได้รูปแบบการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน 3 ชุด คือ เต้นแคน เต้นรำลือขุทธุภูมิเขาค้อ และชุดเปลี่ยนถ่ายวัฒนธรรมเรียบเรียงเนื้อร้องเพลงธงแดงโบกพลีภาษาไทยเป็นภาษาม้ง เรียบเรียงเพลงดนตรีพื้นบ้านโดยการเป่าใบไม้ ปี่ ขลุ่ย ลั่นทอง และแคน ประกอบการแสดง ทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ทำชุดการแสดงและเครื่องประดับ กำหนดราคาการแสดง 1000 – 1,500 บาท/ชุด และไปแสดงตามรีสอร์ท ส่วนราชการ และงานเทศกาลในและนอกชุมชน เป็นการสร้างรายได้และส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีการพัฒนข้าวใหม่มัดได้รู้ว่าเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมคือ ข้าวมีอายุ 123 วัน เมล็ดสุกเหลือง 1 ใน 4 ของรวง แกะเปลือกดูข้างในจะเป็นสีเขียวร้อยละ 75 อุณหภูมิและระยะเวลาในการคั่วที่เหมาะสมคือ 90 เก็บรักษาให้อยู่ได้นาน โดยการลดความชื้นด้วยการอบในเตาอบ 10 นาที หรือเก็บในตู้เย็นอุณหภูมิต่ำกว่า 6 C ทำตราสินค้าเป็นรูป การ์ตูนเด็กมัดชายหญิงสวมหมวกลายปักมัด เขียนข้อความว่า “มัดเจ๊กน้อย” และทำบรรจุภัณฑ์ด้วยผ้าดิบ การพัฒนาอาหารมัด ได้อาหารมัดสุขภาพ ประกอบด้วยหัวปลีทอด ยำยอดผักมัด ไข่กรอบจิง คัมไก่สมุนไพร เห็ดสมุนไพร น้ำพริกหัวปลี ขนมบัวลอยงาคำ และทำการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยและของจังหวัด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า ได้ลายปักใหม่ลงบนผ้าที่จะใช้ตัดเป็นตัวเสื้อ ลายปักบนผ้าชิ้นเล็กเป็นแถบยาว และอัดกลีบกระโปรงด้วยการใช้น้ำยาอัดกลีบเป็นตัวช่วยแล้วรีดด้วยเตารีดไอน้ำ การพัฒนาของที่ระลึก ได้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรูปแบบใหม่ที่คงเอกลักษณ์ท้องถิ่นจำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ กระเป๋าลูกเต๋า ที่ใส่สมุดโน้ต ของใส่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ของใส่กีตาร์ กระ เป้าสะพาย ตะกร้าบุผ้าเขียนเทียน กระเป๋าลูกเต๋า ของใส่ชุดกีฬา ของใส่ของเล่นของเด็ก และกระเป๋าใส่เศษสตางค์ ทำการกำหนดราคาและใส่รหัสผลิตภัณฑ์ และฝึกอบรมชุมชน การพัฒนาสมุนไพร ได้พัฒนาศักยภาพการผลิตสมุนไพรในเชิงการค้า โดยใช้แปลงสาธิตและฝึกอบรมการทำสมุนไพรอบแห้ง

การพัฒนาการขาย ชุมชนได้กำหนดมาตรการการขายให้เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว จัดทำบัญชีรับ-จ่ายเพื่อเป็นเครื่องมือควบคุมการค้า กำหนดช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม มีสถานที่จำหน่ายมากขึ้น เช่น การร่วมค้ากับร้านค้าปลีกตามแหล่งท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่ รีสอร์ท โรงแรม และงานเทศกาลทั้งในและนอกพื้นที่ทำการคาดคะเนยอดขายทุกเดือน เก็บข้อมูลยอดขายและปริมาณสินค้าคงเหลือ และร่วมกัน เลือกตัวแทนไปซื้อสินค้าจากเชียงใหม่และเชียงรายมาจำหน่าย ให้เครดิตผู้ผลิตสินค้าในท้องถิ่น ที่ผลิตขายให้กลุ่มอาชีพฯ ส่งเสริมการจำหน่ายโดยการรวมเงินกันเดือนละ 500 บาท ลงโฆษณาสินค้าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (ท่องเที่ยวเหนือเพชรบูรณ์ ร่วมถ่ายทำภาพยนตร์ มิวสิควีดีโอ สารคดี และภาพยนตร์โฆษณา แผ่นพับ และป้ายโฆษณาการท่องเที่ยวของจังหวัด การ์ดและที่กันหนังสือของสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ ลงข้อมูลในเว็บไซต์ของบริษัททัวร์ (WWW.TOURKHAOKAO.COM) สร้างผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ สำรวจเส้นทางจักรยานเสือภูเขาโดยตัวพ่ง เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างบ้านเข็กน้อย บ้านทับเบิก และภูหินร่องกล้าพร้อมกับเขียนแผนภูมิลงบนเว็บไซต์ www.Thai MTB.com ค้นหา ‘เสือภูเขา’ เส้นทางจักรยานเสือภูเขาภูเขาขาดผาดชันแก้ว เส้นทางออฟโรดทัวร์เชิงอนุรักษ์ และได้วางแผนพัฒนากิจกรรมลานกีฬาพื้นบ้าน ที่ตลาดลานค้าวัฒนธรรมม้งเข็กน้อย

ประวัติความเป็นมาของชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอบ้านเพชรดำ

ลีซอถือกำเนิดในประเทศจีนแล้วอพยพเข้ามาประเทศพม่า เข้าสู่เมืองไทยหลังจากที่พม่าเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเข้าสู่อำเภอลี้ซอ พ.ศ. 2516 เดินทางลี้ซอจากจังหวัดตากมาตามป่าเขาเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านไร่ เขตพื้นที่ป่าอุทยานทุ่งแสลงหลวง จากนั้นไม่นานนักก็ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่ป่าสนบ้านห้วยขอนหาด อำเภอลี้ซอ กลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยด้วยกัน 27 ครอบครัว ได้แก่ ตระกูลแซ่ ลินจางจำนวน 7 ครอบครัว ลินหมี่ 2 ครอบครัว และลินเซ้า 18 ครอบครัว ไม่มีผู้นำกลุ่มแต่รวมกลุ่มกันมา จากนั้นก็เกิดครอบครัวขยาย พ.ศ. 2524 การสู้รบในสงครามเขาค้อมีความรุนแรง ภายใต้อำนาจโครงการยุทธศาสตร์พัฒนา กองทัพภาคที่ 3 ได้อพยพชนเผ่าลีซอขึ้นมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเพชรดำ เพื่อเป็นกันชนแนวหน้า 30 ครอบครัว มีตระกูลลี้ซอเข้ามาอาศัยอยู่มาคือลินจางและลินหมี่ ตามลำดับ ฝัก อาวุธแก่คนหนุ่มสาวสู้รบกับคอมมิวนิสต์ ชนเผ่าลีซอจึงเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาอธิปไตยของไทยไว้มีความภาคภูมิใจในความกล้าหาญและการได้รับความไว้วางใจจากภาครัฐมาจึงเป็นเรื่องเล่าสู่ลูกหลานพ.ศ. 2525 เมื่อสงครามการสู้รบกับ ผกค.สิ้นสุดลง รัฐได้จัดสรรที่ดินที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน เป็นหนึ่งในหมู่บ้านโครงการยุทธศาสตร์พัฒนา และรวบรวมชนกลุ่มน้อยทุกเผ่ามารวมที่เพชรดำ คือ ลีซอ เข่า มูเซอ อีเก้อ และคนไทยเล็กน้อย เป็นชุมชนหนึ่งที่รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมชนเผ่าดั้งเดิม เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอลี้ซอชุมชนแห่งนี้มีภูมิ

ปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม สอดคล้อง กับวิถีชีวิตดั้งเดิม ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรม และประเพณี ความรู้ ความคิด และความเชื่อ ที่ท้องถิ่น ได้สั่งสมสืบทอดต่อกันมา

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวเขาเผ่าลีซอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติ และวิถีชีวิต ของชาวเขาเผ่าลีซอบ้านเพชรดำ มีดังต่อไปนี้

1. เครื่องนุ่งห่ม แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำใส่เข้ากับท้องฟ้าสีครามและป่าเขาที่ล้อมรอบตัว ผู้หญิงทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะนุ่งกางเกงยาวคลุมเข่าสีดำ สวมเสื้อคลุมทับสีฟ้า เขียว ม่วง เป็นเสื้อแขนยาว คอป้าย รอบคอเป็นผ้าสีดำต่อด้วยแถบผ้าริ้วสีต่างๆ ทั้งด้านหลัง และด้านหน้า มีทั้งสีแดง เหลือง เขียว ส้ม ขาว ฟ้า ดำ แถบริ้วสวยงามเหมือนรุ้งกินน้ำนติดที่รอบต้นแขนทั้งสองข้าง แขนเสื้อเป็นผ้าสีแดงสดสีเดียวกับผ้าพันแข้ง ซึ่งปลายด้านล่างของผ้าพันแข้งมีแถบผ้าสีฟ้า หรือเขียว ปักลายสวยงามประดับอีกด้วย รอบเอวพันด้วยผ้าสีดำปลายผ้าที่คาดนี้เหน็บซ่อนไว้ด้านหลัง ใส่ต่างหูเงิน คล้องด้วย “สร้อยคาง” ที่ร้อยเชือกด้ายทั้งสองข้าง ปลายต่างหูประดับด้วยไหมพรมทำเป็นพู่สีแดง หญิงสาวนิยมไว้ผมยาวรวบเป็นมวยไว้ด้านหลัง ผูกผ้าประดับผมด้วยผ้าบาง ๆ สีแดง ชมพู เหลือง แพนโບ ประดับผม หญิงสูงอายุมักใส่เสื้อคลุมสีทึบ เช่น น้ำเงิน หรือฟ้าเข้ม และไม่ประดับด้วย แถบริ้วมากเหมือนหญิงสาว ผู้หญิง นิยมใช้ผ้าโพกศีรษะเช่นเดียวกับผู้ชายและนิยมใช้ผ้าพันแข้ง ในงานพิธีการหรืองานฉลองจะประดับ ออกเสื้อและแผ่นหลังเสื้อด้วยเหรียญรูปและกระดุมเงิน ทั้งชายและหญิง ผูกห้อย “หาง” ไว้ทั้งข้างหน้าและข้างหลังเป็นสีสันท่างๆ กัน

ผู้ชายนุ่งกางเกงขากว้างยาวคลุมเข่าเล็กน้อย นิยมใช้สีเขียว ฟ้าและน้ำเงิน ใส่เสื้อแขนยาว คอป้ายสีดำ สวมผ้าพันแข้งสีดำเชิงฟ้าหรือเขียว ผู้สูงอายุจะนุ่งกางเกงสี น้ำเงิน เสื้อประดับด้วยกระดุมเงินกับพู่ไหมพรมสีแดงที่กระดุมเสื้อด้านหน้าไม่มีริ้วรอบแขนกับคอ ถือเป็นเสื้อเต็มยศนิยมใส่เฉพาะวันปีใหม่

สำหรับเครื่องประดับ ผู้หญิงนิยมใส่ กำไลมือเงิน ขนาดกว้างราว 1 นิ้ว สลักเป็น ลวดลายงดงาม นิยมใส่กำไลมือทั้ง 2 ข้าง ของผู้ชายเป็นกำไลกลมเกลี้ยง ไม่มีลวดลาย ผู้ชายลีซอสมัยก่อนนิยมใส่ตุ้มหูเงินด้วย โดยเจาะหูข้างเดียว (ข้างซ้าย) ใส่แหวนเงินเป็นห่วงเกลี้ยงๆ สะพายย่ามสีขาวมีลายสีต่างๆ ผ้าคาดเอวสีดำปักหรือทอลายลงบนพื้นผ้าสีดำ

2. บ้านเรือน ตั้งบ้านบนไหล่เขาสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1200 ฟุต เป็นจุดที่สูงที่สุดของเขา คือแห่งหนึ่ง อากาศจะหนาวเย็นตลอดทั้งปี ในการตั้งหมู่บ้าน 1 หมู่บ้านของชาวลีซอต้องมี 3 สกุล ขึ้นไป ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ การแต่งงาน การประกอบพิธีกรรม และการตัดสินใจ (กรณี

พิพาท) ทั้งนี้เพราะชาวลิซอมีข้อห้ามการแต่งงานในสกุลเดียวกัน และในการทำพิธีต่าง ๆ เช่น การ - เรียกขวัญ ต้องใช้ผู้อาวุโส 3 สกุลขึ้นไป ในการร่วมพิธีกรรม และในการตัดสินคดี ข้อขัดแย้ง ในหมู่บ้านต้องมีผู้อาวุโส 3 สกุลขึ้นไป จึงจะถือว่าเข้าหลักยุติธรรม มีศาลเทพเจ้าประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งแรก (เรียกว่า “อาปาโหมอี”) เพื่อที่ “อาปาโหม” คຸ້ມครองชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข หลักการสร้างบ้าน จะสร้างตามแนวภูเขาให้ความยาวของตัวบ้านทอดขนานแนวภูเขา หันประตูบ้านออกจากด้านภูเขา ภูเขาจะได้บังลมให้ ตั้งบ้านซ้อนหรือเหลื่อมกัน ไม่ให้ประตูตรงกัน เพราะเคราะห์ร้ายจากบ้านหนึ่งจะออกไปเข้าอีกบ้านหนึ่ง บ้านผู้อาวุโสน้อยกว่า จะตั้งบ้านอยู่ต่ำกว่าของผู้อาวุโสกว่าไม่ได้ ผู้อาวุโสกว่าต้องตั้งบ้านอยู่ด้านล่าง ผู้อาวุโสน้อยตั้งบ้านอยู่ด้านบน เชื่อว่าผู้อาวุโสจะได้ช่วยค้ำจุนอุ้มชูคนหนุ่ม ถ้าคนหนุ่มสร้างบ้านอยู่ด้านล่างจะแบก (ช่วยเหลือ) ผู้อาวุโสกว่าไม่ไหว หมู่บ้านเพชรคำมีทั้งบ้านแบบโบราณ และบ้านปูน สำหรับบ้านโบราณมีอยู่ 2 แบบ ได้แก่ แบบ ดิดดิน เรียกว่า “เมชาอี” สร้างบ้านล้อมดินใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน ฝาบ้านอาจทำด้วยไม้ไผ่ (เรียกว่า “มาเปียอี”) หรือทำด้วยดินผสมฟาง (ลา พะ จี อี) ก็ได้ หลังคาบ้านมุงด้วยหญ้าคา และบ้านยกพื้น เรียกว่า คะลาอี จะทำบันไดให้ตรงกับประตูบ้านเลยไม่ได้ ต้องทำบันไดขึ้นชันเรือน แล้วจึงเดินเข้าประตูบ้านอีกต่อหนึ่ง โดยทั่วไป ชาวลิซอมักนิยมสร้างบ้านแบบบ้านดิดดิน เพื่อได้ไถ่ถอนจากดิน บ้านดิดดิน เมชาอี จะวางผังจัดเป็นสัดส่วน คูสะอาด เรียบร้อย พื้นบ้านจะได้รับการปิดกวาดให้สะอาด สะอาด ส่วนที่สำคัญภายในบ้านลิซอแบบ เมชาอี มีดังนี้ มีประตูทางเข้าเพียงทางเดียว ด้านหน้าของบ้าน มีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ (ตาเปียะ) อยู่ด้านใน ตรงกันข้ามกับประตูบ้านเป็นที่วางถ้วยชา ถ้วยเหล้า หรือถ้วยน้ำ สำหรับบูชาบรรพบุรุษ แต่ละสกุลมีถ้วยไม้เท่ากัน จะมีตั้งแต่ 4 ถ้วย ถึง 18 ถ้วย มีเตาไฟ 2 เตา คือ เตาไฟเล็ก (เตาสามขา) ที่ทำอาหารประจำวัน เป็นที่อยู่ของผีเตา และเตาไฟใหญ่ ที่ทำด้วยดินปั้นก่อขึ้นมา สำหรับบ้านครอบครัวใหญ่ หรือสำหรับตั้งกระทะใบบัวต้มอาหารหมู หรือไว้ทำอาหารเวลาจัดงานใหญ่ มีชั้นวางถ้วยชามอยู่ใกล้เตาไฟเล็ก วางอุปกรณ์ทำอาหาร แยกชั้นวางน้ำดื่ม น้ำใช้ไว้ต่างหากเป็นสัดส่วนบางบ้านแยกห้องครัวไว้ต่างหาก มีแคร่นั่งรับแขก และให้แขกนอนค้างแรม ถ้ามีเด็กมากก็แยกมานอนแคร่นี้ เมื่อโตขึ้นจึงกันห้องให้นอนใหม่ มีที่รับประทานอาหาร เป็นโต๊ะรับประทานอาหาร ผู้หญิงจะไม่รับประทานร่วมกับแขก ห้องนอนระหว่างผู้ใหญ่ และหนุ่มสาวจะกันเป็นสัดส่วน เก็บเสื้อผ้าและของใช้ส่วนตัวไว้ในนั้น

3. เครื่องใช้ สอย มีภูมิปัญญาในการตีหมัดด้วยตนเองปลายโค้งแหลมผู้ชายส่วนมากจะตีหมัดเป็น และทำจอบ เสียม คราด เกียว ปัจจุบันมีทำบ้างแต่ไม่ทำขาย นอกจากนี้มีการทำ ตระกร้า (กำท) ทำด้วยหวายลายห่าง ๆ ไว้ใส่พืชผักผลผลิต เป้าไม้ข้างหลัง กระดัง (ฮัวมะ) ลายทึบใช้ตากสิ่งของใส่ของฟุ้งของต่างๆ และใช้ฝัดข้าวและข้าวโพด กระดังร้อน (ฮัววี) มีรูตรงกลาง สำหรับร่อนเมล็ดพืช

เล็ก ๆ กรงนกทรงกลมไถ่ปลายแหลม และกรงต่อนก ไก่กวาด (ฮิจิ) หน้าไม้ กระจันคักหนู (แหะทุ) กระจันคักนก (อาคายะวะ)

4. เครื่องดนตรี ชาวลิซอบ้านเพชรคำมีภูมิปัญญาทั้งการทำชิง แคน ขลุ่ย และปี่

5. การประกอบอาชีพ ผู้ชายนิยมการล่าสัตว์มาก มีความสามารถในการใช้หน้าไม้เป็นอย่างดี รู้จักใช้ยาพิษที่ลูกศร ผู้ชายลิซอเก่งในการทำปิ่น มิด ขวาน และกล้องยา ชาวลิซอมีอาชีพในการทำไร่ ลิซอทำงานหนักทั้งชายและหญิง ไร่ข้าว ไร่ข้าวโพดและไร่ผัก มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน หมุนเวียนกัน ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเช่นนี้มาตลอดปี ลูกเขยจะทำงานช่วยเหลือพ่อตาโดยที่พ่อตาไม่ต้องกลับมาทำงานชดเชยให้กลับบุตรเขย พืชหลักที่ปลูกมี 3 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และพืชผักเช่น ผักกาด ผือก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง ข้าว ข้าวโพดและผักต่างๆ ตามฤดูกาล ชาวลิซอนิยมทำเหล้าข้าวโพดเพื่อดื่มฉลองปีใหม่ หรืองานพิธีอื่น ๆ ชาวลิซอทุกหมู่บ้านเลี้ยงไก่ไว้เป็นอาหาร เลี้ยงหมูไว้ฆ่าในการทำพิธีกรรม ข้าวเป็นข้าวไร่ เมล็ดสั้นอ้วน เวลานั้นจะร้อนไม่มียางไม่เหนียวติดกันเหมือนข้าวเหนียวไทย มีรสมัน เริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม การปลูกข้าวใช้วิธีเอาไม้ไผ่ปลายแหลมกระทุ้งลงพื้นดิน แล้วเอาเมล็ดข้าวหยอด เอาปลายเท้ากลบดินหรือใช้กิ่งไม้ลากอาศัยน้ำฝนและยอดเขาสูงจะชุ่มชื้นไปด้วยหมอกและน้ำค้าง คอยดูแลจับแมลงที่มาทำลายและถอนหญ้าออกจากต้นข้าว ชาวลิซอจะเก็บข้าวเปลือกไว้ในยุ้งฉางในบริเวณบ้าน ส่วนพืชอื่นๆ เช่น ผักกาด กระหล่ำปลี พริก ฝ้าย พักแพง ผือก มันฝรั่ง ฯลฯ บางครอบครัวจะปลูกแต่เพียงพอกินหากมีผลผลิตมากก็ขายเป็นรายได้ ในอดีตมีการปลูกฝิ่นเริ่มปลูกเดือนกันยายน

6. อาหารและเครื่องดื่ม ชอบอาหารจัด ๆ ใช้เนื้อหมูมากกว่าสัตว์อื่น แกงใส่ผักกาดเกลือ กระหล่ำปลี ผักกาดตากแห้ง เอาแช่น้ำต้มกับเนื้อรับประทาน ไก่และหมูนานๆรับประทานครั้งหนึ่ง มักใช้สัตว์ที่คักมาได้แกงกับผัก ดื่มน้ำร้อนๆไม่ดื่มน้ำดิบ ชอบดื่มเหล้าข้าวโพด คนแก่นิยมคนเถียวมาก ชาวลิซอมีวัฒนธรรมการถนอมอาหาร หั่นเนื้อหมูเป็นชิ้นหนาราว 2 นิ้ว ยาว 1 ฟุต หมักเกลือให้ออกเค็ม ร้อยไม้ดอก ตากแห้งเก็บไว้รับประทานได้นาน โดยการเก็บไว้บนหิ้งร้านเหนือเตาไฟ ทำหมูส้ม ไข่กรอก ผักตากแห้ง ผักกาดเขียวปลีคอง หน่อไม้คอง และขนมข้าวปุ้น

7. ความเชื่อเรื่องผี คนลิซอนับถือผีเจ้าป่าเจ้าเขา เป็นผู้บันดาลสิ่งที่พวกเขาต้องการให้ได้ เช่นการปกป้องรักษาให้คนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายและบันดาลความอุดมสมบูรณ์ ให้ผีที่เขานับถือ จึงมีการตั้งศาลเจ้าที่หรือศาลเจ้าประจำหมู่บ้านขึ้นเช่นไหว้และทำพิธีกรรมต่าง “หม่อมื้อ สะ ” เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน (อาปาโหม่อ) หม่อมื้อสะ เป็นตัวแทนติดต่อกับผีประจำหมู่บ้าน ทุกวันสัปดาห์ หม่อมื้อสะ เป็นผู้นำในพิธีกรรมปีใหม่ พิธีกรรมกินข้าวใหม่ และพิธีกรรมสำคัญของหมู่บ้าน เช่น เมื่อมีสมาชิกใหม่เข้ามาอยู่ในบ้าน ต้องแจ้ง หม่อมื้อสะทำพิธีกรรม ต่ออาปาโหม่อ และกรณีมีการทำผิดเกี่ยวกับ ความเชื่อ หม่อมื้อสะทำหน้าที่เป็นผู้ปรับโทษ

ความเชื่อดั้งเดิม เรื่อง ผี หรือเทพเจ้า เทวดา แต่ดั้งเดิม ชาวลีซอนับถือผี ซึ่งเรียกว่า เทพเจ้า หรือ เทวดา มีเทวดาเจ้าที่เจ้าทาง เทวดาผู้รักษาหมู่บ้าน เป็นเทวดาดี แต่ถ้าคนไปล่วงเกินก็ให้โทษ เช่น ผี ต่างๆ อี้ ฉะ มา คือผีใหญ่ (เทวดาใหญ่) มาให้ความคุ้มครองดูแลเขา และที่ดินตั้งหมู่บ้าน โดย หม่อมมื่อพะ ทำหน้าที่เชิญมาสิงอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ใกล้ศาลผีประจำหมู่บ้าน โดยทำหิ้งให้อยู่ใต้ต้นไม้ เช่น ใหว่ทุกครั้งที่มีประเพณีสำคัญของหมู่บ้านทุกพิธี อาปาโหม่ (อาปา คือ ปู่, โหม่ คือ แก่) คือบรรพบุรุษของลีซอทำหน้าที่ดูแลทุกคนในหมู่บ้าน ให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข ทำมาหากิน ได้สมบูรณ์ หากทุกคนทำตามจารีต ก็จะได้รับ การคุ้มครอง ชาวลีซอให้ความสำคัญเป็นเทวดาประจำหมู่บ้าน อยู่ในศาล อาปาโหม่ อี้ คั่ว ลือ เทวดาที่ทำหน้าที่ดัก และป้องกันผีร้าย ที่มีผู้ปล่อยมาทำร้ายผู้คนในหมู่บ้าน หม่อมมื่อพะ จะทำหน้าที่เชิญ คั่วลือมาอยู่หิ้งที่ต้นไม้เล็กในศาล โดยเลือกฝั่งตรงข้ามหิ้งของอี้ ฉะมา เทวดาทั้ง 3 มีความสำคัญต่อชาวลีซอพอ ๆ กัน พิธีกรรมรวม จะทำพิธีเช่น ใหว่ทั้ง 3 เทวดานี้พร้อมกัน ในวันปีใหม่และวัน “เอ้อเยปา” แต่ละบ้านจะมาเช่น ใหว่ต่างหาก หากมีการเจ็บป่วย หรือการแก้ ความผิดตามคำทำนาย อาปาโหม่ อี้ (ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน) จึงเป็นที่อยู่ของเทวดาทั้ง 3 คือ อี้ ฉะมา อาปาโหม่ และคั่วลือ ความเชื่อเรื่องผีให้คุณให้โทษอื่นๆ เป็นความเชื่อทั่วไปในหมู่คนลีซอ ซึ่งหาก ใครทำผิด ล่วงเกิน ต้องทำพิธีเช่น ใหว่โดยผู้รู้คือ หมื่นพะ (หมอผี) หรือผู้อาวุโสที่นำพิธีได้ ผีที่มีความ เชื่อว่าให้คุณให้โทษได้ ดังนี้ อายาเห่น (ผีน้า) ก๊ะเห่น (ผิหินผา) นั่วเห่น (ผิดิน) อาตุเห่น (ผีไฟ) หมื่อชาเห่น (ผิดวงอาทิตย์) อาบาซือเห่น (ผิดวงจันทร์) ละเห่น (ผิตายโหลง) และโซ่ผื่อเห่น (ผิจรจัด)

8. ข้อห้าม เช่น ธรรมเนียมประเพณีถือว่าวิญญาณบรรพบุรุษสิงอยู่ ผู้ใดที่จะขึ้น นั่ง ขวางอยู่ที่ บริเวณประตูนานๆ ไม่ได้ จะเป็นเหตุให้คนในบ้านเจ็บป่วย หึงบูชาบรรพบุรุษ (ตาเปียะ) เป็นส่วน ที่จัดไว้สำหรับบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษโดยเฉพาะ ห้ามหยิบ จับต้อง หึงหรือของบูชา ห้ามวาง ของไว้บนหึง เตาไฟ สำหรับทำอาหารปกติ จะถือเป็นที่รับแขกในตัว แยกจึงต้องนั่งคุยรอบเตาไฟ นั้นด้วย เสาบ้าน ผ่าบ้าน แคร่ที่นอน และโต๊ะเก้าอี้ ห้ามเอาเมล็ดพืช หรือเอาไม้ฟาด ทุบตีบ้าน ถือว่า ผิดผี ต้องทำพิธีขอขมา ห้องนอน แยกจะเข้าไปไม่ได้โดยเด็ดขาดหากไม่ได้รับอนุญาต ที่นอนของ แยก เจ้าบ้านจะจัดให้นอนแยกชาย หญิง นอนตามที่เจ้าบ้านจัด ศาล อาปาโหม่อี้ เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามผู้หญิงเข้าไปภายในรั้วศาลเด็ดขาด วันศีล (ขึ้น 1 ค่ำ 14 ค่ำ 15 ค่ำ หรือแรม 1 ค่ำ 14 ค่ำ 15 ค่ำ) ใช้ปฏิทินจีนเป็นหลักในการนับวัน คือ 14-15 วัน เป็นวันศีล 1 ครั้ง ต้องเคร่งครัด หยุดทำงานไร่ (ยกเว้นเก็บผัก หาเห็ด) ห้ามใช้ของมีคม มีด จอบ เสียม อาวุธ ห้ามพูดจาเกี้ยวพาราสีผู้หญิงต่อหน้า พ่อ อาผู้ชาย หรือพี่ชายของหญิงนั้น ห้ามจับมือถือแขนหญิง ต่อหน้าพ่อ อาผู้ชาย หรือพี่ชาย หาก คุยอยู่แล้วญาติฝ่ายชายของหญิงนั้นมาพบ ต้องหลบหน้าออกไปก่อน หากหญิงไม่พึงพอใจ ที่จับมือ ถือแขนหรือล่วงเกิน หญิงนั้นส่งเสียงร้องขอความช่วยเหลือ จะต้องถูกแจ้งต่อผู้นำ ถูกปรับไหมตาม ประเพณี หากฝ่ายหญิงท้อง โดยไม่แต่งงาน ฝ่ายชายไม่ต้องการแต่งงานฝ่ายชายต้องทำพิธีขอขมา

อาปาโหมอี เช่นหมู 1 ตัว และเสี้ยค่าปรับใหม่ให้หญิงสาว เมื่อหญิงคลอดบุตร ไม่สามารถปฏิเสธ ความเป็นพ่อได้ ชายจะขอเด็กไปเลี้ยงดูก็ได้ ยกเว้นชายเป็นคนภายนอก ต้องตกลงกันนอกกรณีนี้ ห้ามสนทนาเรื่องสองแง่สามง่าม เรื่องลามกอนาจาร ไม่สุภาพ ยิ่งต่อหน้าพ่อแม่ และพี่ชาย ห้าม เด็ดขาด ก่อนเข้าบ้านผู้อื่น ควรส่งเสียงกระแอมไอ หรือร้องขออนุญาตเจ้าของบ้านเสียก่อน เมื่อได้ ยินเสียงตอบรับจึงเข้าไป การร่วมงานควรไปตามคำเชิญเท่านั้น หรือประสงค์จะไปต้องแจ้งเจ้าภาพ ให้อนุญาตล่วงหน้าเสียก่อน การร่วมรับประทานอาหารห้ามเรียกร้องอาหารและสุราเพิ่ม ปล่อยเป็น หน้าที่ของเจ้าภาพตามความพร้อมหรือการเตรียมเท่านั้น

9. ธรรมเนียมต้อนรับ ชาวลีซอมีธรรมเนียมต้อนรับแขกด้วยการดื่มเหล้าการดื่มน้ำชา (ถ้า เหย โด) บ้านลีซอจะต้องมีชาแห้งติดไว้ประจำเพื่อรับแขกผู้มาเยือน หลังอาหารจะต้องดื่มชาตาม ท้าย ผู้อาวุโสชาวลีซอทั้งชายหญิง จะกิน หมากจนฟันดำ การสูบบุหรี่ถือเป็นเรื่องปกติของชาวลีซอ ชาวลีซอต่างหมู่บ้านหรือหนุ่มสาวเมื่อพบกันจะชักชวนไปร้องเพลงโต้ตอบกัน ผู้อาวุโสทำหน้าที่ เล่านิทานและตำนานต่างๆ ให้ลูกหลานฟัง หนุ่มลีซอจะฝึกดนตรีตั้งแต่อายุ 12-13 ขวบ เครื่องดนตรี ชาวลีซอ คือ แคน ชาวลีซอส่วนใหญ่เป็นคนชอบเต้นรำมากทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ใช้เสียงดนตรีจาก แคน ผู้หลู หรือ ซึงซ้อปือ ในงานพิธีที่แสดงความรื่นเริงยินดี เด็ก ผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิงจะออกมาเต้นรำ โดยเฉพาะวันปีใหม่ และการเยี่ยมญาติพี่น้องร่วมตระกูลหรือแซ่เดียวกันจากหมู่บ้านห่างไกลจะมา เยี่ยม ผู้อาวุโสออกมาต้อนรับเชื้อเชิญ ผู้มาเยี่ยมนั่งเฝ้ามือเท้าลงพร้อมกับเอาศีรษะ โขกพื้นทำความ เคารพอย่างธรรมเนียมจีน รับรองเลี้ยงดูอย่างแข็งแรงและนำไปรู้จักกับบรรดาญาติของตน

10. ประเพณีการเกิดประเพณีการเกิดที่ชาวลีซอถือปฏิบัติคือที่เกิดมาเป็นลูกชาย เมื่อคลอด ได้ 3 วัน ผู้เป็นพ่อจะฆ่าหมู 1 ตัว ไก่ 1 ตัว เพื่อรับขวัญและเซ่นดวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือผีบ้าน แต่ ถ้าเป็นลูกสาว จะฆ่าไก่ 1 ตัว หลังจากคลอดได้ 2 วัน เช่น ไหว้ หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ทำพิธีต่อศาล ผีประจำหมู่บ้าน เพื่อบอกให้ ทราบว่าในบ้านคนมีสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน การทำพิธีจะใช้เนื้อหมู ไก่ น้ำข้าวสุก รูป ไปเซ่นไหว้บูชาหลังจากเสร็จพิธี จะเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน คนที่นับถือมาร่วมกิน เลี้ยงกัน ดื่มสุรา รับประทานอาหาร แล้วก็มีพิธีตั้งชื่อให้เด็ก สมาชิกทุกคนในบ้านและผู้ที่ได้รับ เชิญมางานเลี้ยงจะหยุดงาน 1 วัน ผู้ได้รับเชิญจะนำเงิน 1 หรือ 2 บาท หย่อนลงไปใต้น้ำในถ้วยที่ ตั้งอยู่ ในถ้วยน้ำมีเส้นด้ายคำลอยอยู่ 1 เส้น เมื่อทุกคนหย่อนลงไปแล้ว เจ้าบ้านจะเก็บเงินเป็นเงินกัน กุญให้เด็ก เอาน้ำในถ้วยรดตัวเด็กเพื่อความเป็นมงคล เอาเส้นด้ายคำผูกถุงเงิน เด็กหญิงจะเข้าพิธี ตั้ง ชื่อเมื่ออายุได้ 2 วัน กรณีเด็กชายจะจัดเมื่อเด็กอายุ 3 วัน พ่อแม่เด็กจะเชิญผู้อาวุโสมา 3 นามสกุล ฆ่า ไก่หรือหมูตัวเล็กไปเซ่นไหว้ อาปาโหมอี และคำเปียะ ในบ้าน แล้วเชิญผู้อาวุโสมาร่วมรับประทานอาหารและมัดมือให้พรเด็กนั้น แยกจะให้เงินเป็นของขวัญแก่เด็กโดยวางเงินลงในถ้วยน้ำ และมิจะ ตะเกียบ 1 คู่วางไขว้ไว้ ชื่อของชาวลีซอแต่ละคนมีไม่น้อยกว่า 2 ชื่อ ชื่อจริงถ้าเป็นชายมีคำลงท้ายว่า

“พะ” หรือ “ผ่า” ส่วนหญิงคำลงท้ายว่า “มะ” หรือ “ม่า” คำนำหน้านาม “อา” ใช้ได้ทั้งหญิงชาย แต่ถ้าเป็นหญิงจะลงท้ายนามว่า “ม่า” เสมอ พวกที่มีเชื้อสายจีนฮ่อบางที่เดิมคำว่า “เลา” แทนคำว่า “อา” นำหน้า บางคนใช้ทั้งสองอย่าง

11. ประเพณีการอยู่เดือน เมื่อมีเด็กเกิดใหม่ในบ้าน เจ้าบ้านจะปักตะหลิวไว้หน้าบ้านเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้รู้กัน มารดาของเด็กจะมีพิธีกรรม “อยู่เดือน” เป็นเวลา 30 วัน ระหว่างการอยู่เดือน มารดาจะกินอาหารพิเศษคือ เนื้อไก่ และไข่ไก่ โดย 7 วันแรกมารดาจะกินผักไม่ได้เลย หลังจากนั้นจะกินได้เฉพาะผักบางอย่างที่ไม่แสลง อาหารเหล่านี้ต้องแยกภาชนะต่างหาก ไม่กินปะปนกับผู้อื่น มารดาจะเดินทางออกจากบ้านไม่ได้ ต้องอยู่ในบริเวณเขตบ้านเท่านั้น เรียกว่า การอยู่เดือน พ่อเด็กต้องหยุดงานอย่างน้อย 7 วัน เพื่อช่วยหุงหาอาหาร ประนบัติกรรมยา ในระหว่างอยู่เดือน 2-3 วันแรกนั้น เด็กเกิดใหม่ยังไม่ได้เข้าพิธีกรรมตั้งชื่อ คนนามสกุลอื่นจะเข้าไปไม่ได้ ถ้าคนนั้นไม่รู้จริงๆว่ามีเด็กเกิด จะต้องทำพิธีผูกข้อมือให้เด็ก

12. ประเพณีการเกี่ยวสาว ลิขสิทธิ์ห้ามมิให้หญิงทำการติดต่อสนทนากับชนชาติอื่น หน้าที่ในการรับแขกเป็นของผู้ชาย หนุ่ม สาวแต่ละคู่จะร่วมหลับนอนกันก่อนจัดพิธีแต่งงาน การเกี่ยวสาว ห้ามเกี่ยวกันภายในบ้านของหญิงสาวเพราะผิดผีบ้านผีเรือน หากมีพ่อแม่ พี่ชาย หรือญาติพี่น้องทางฝ่ายหญิงที่เป็นชาย มีอาวุโสกว่าหญิงนั้นอยู่ด้วย ห้ามเกี่ยวสาวเด็ดขาด ถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติ และไม่ให้ความเคารพผู้อาวุโสซึ่งเป็นญาติฝ่ายหญิง

13. ประเพณีแต่งงาน หนุ่มสาวมีอิสระในการเลือกคู่ครอง การแต่งงานฝ่ายชายเป็นผู้ซื้อ หญิงสาวจากบิดามารดาไปเป็นภรรยาของตน ค่าตัวหญิงสาวคนหนึ่งประมาณ 4,000-5,000 บาท แต่บางรายแพงกว่านั้น การแต่งงานหากฝ่ายชายมีเงินพอแต่งแล้วเขาจะพาหญิงมาอยู่บ้านของตน แต่ถ้ามีเงินไม่พอและค่าตัวผู้หญิงนั้นแพงมาก ผู้ชายก็อาจได้หญิงสาวมาเป็นคู่ครองของตนด้วยการเข้าไปอยู่ในบ้านฝ่ายหญิง แล้วผ่อนเงินไปจนกว่าจะครบตามกำหนด และต้องใช้เป็นแรงงานให้กับฝ่ายพ่อแม่ฝ่ายหญิง เวลาทำอะไรขึ้นอยู่กับการตกลงกับฝ่ายพ่อแม่ฝ่ายหญิง เมื่อครบกำหนดแล้วก็จะแยกเรือน สมัยก่อนหนุ่มสาวเมื่อรัก ฝ่ายชายจะให้เงินแก่ฝ่ายหญิงเป็นการจองไว้ก่อน ผู้ชายเป็นฝ่ายหาภรรยา ได้ฤกษ์แล้วพอตกลงกลางคืนผู้ชายจะไปอยู่ข้างๆ บ้านฝ่ายหญิงมีเพื่อนไปด้วย เพื่อนจะเรียกให้หญิงสาวออกมานอกบ้าน เมื่อหญิงสาวออกมาแล้วชายคนรักก็ทำการ “นุด” ไปบ้านของตน และเมื่อฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านฝ่ายชายแล้ว พ่อแม่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จะตกลงเรื่องค่าตัว โดยฝ่ายชายจะจัดคนกลางไปสู่ขอ 2 คน ในช่วงเวลาระหว่างตกลงห้ามฝ่ายหญิงกลับไปเที่ยวหรือนอนค้างคืนที่บ้านของตนเอง หากไม่ไปถือว่าทำผิดผีบ้าน เมื่อตกลงค่าตัวของฝ่ายหญิงแล้ว ทางฝ่ายชายนำเงินให้ทันที ต่อจากนี้ฝ่ายชายจะนำเอาหมูที่ฆ่าแล้วไปเซ่นไหว้บูชาผีบ้านผีเรือนของฝ่ายหญิง พวกกันกลับมาบ้านฝ่ายชายเพื่อเซ่นไหว้บูชาผีบ้านของตนอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันเสร็จพิธี ฝ่ายชายอาจจะอยู่บ้านของตนหรืออยู่ในบ้านพ่อแม่

แม่ของฝ่ายหญิงก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน ต่อมาจะมีการเลี้ยงฉลองการแต่งงาน อาจจะเลี้ยงฉลองในทันทีหรือรอไปอีก 1 หรือ 2-3 วัน งานเลี้ยงจะมีการฆ่าหมู ไก่ เช่น ไหว้บูชาผีในบ้านเสียก่อน เชิญญาติพี่น้องและสมาชิกทุกคนมาเป็นเกียรติ และจะมีพิธีเคารพผู้อาวุโสกว่า โดยชายหญิงนั่งคุกเข่า ก้มหัวหรือหมอบลงเป็นพิธี กระทำเคารพผู้ที่ได้รับการเชื่อเชิญจะให้พรแก่คู่บ่าวสาว งานฉลองมีการดื่มสุราและรับประทานอาหารตลอดทั้งวันทั้งคืน เขาสนุกสนาน หมอผีประจำหมู่บ้านเป็นผู้ตรวจดูเลิกวันแต่ง คือ ให้แต่งงานได้ในวันวัว วันสุนัข วันแพะ วันไก่ วันกระต่าย ถือว่าวันเหล่านี้เป็นมงคล และห้ามแต่งงานในวันเสือ วันงูใหญ่ วันม้า วันหมู ถือว่าวันเหล่านี้ไม่เป็นมงคล ส่วนวันงูน้อย วันลิง วันหนู เป็นวันกลางชาวลิซอแบ่งวันวันเดือนปีออกเป็น 12 วัน 12 เดือน 12 ปี การนับเดือนเริ่มขึ้นต้นใหม่ซึ่งตรงกับวันตรุษจีน พิธีแต่งงานเรียกว่า “อู่คู่แ่” หรือ “กินฟ้า” ฝ่ายชายจัดหาหมูตัวใหญ่มาเตรียมทำอาหารเลี้ยงชาวบ้านในวันรุ่งขึ้นฝ่ายหญิงฆ่าหมูตัวใหญ่ซึ่งตนเลี้ยงเตรียมไว้ฆ่าในพิธีแต่งงานเหมือนกัน ต้มกลั่นสุราข้าวโพด วันแรกฝ่ายเจ้าสาวเลี้ยงชาวบ้าน วันต่อมาเป็นที่เจ้าบ่าวเลี้ยง ชาวบ้านเล่นดนตรีตีฉิ่ง “ซื่อป้อ” กับเป่าแคนน้ำเต้า บางคนเรียกว่า “เป่” เดินรำกระต๊อบเท้า เลี้ยงสุราอาหารตั้งแต่กลางวันจนถึงกลางคืน หม่อมสาวชาวบ้านต่างรินสุราให้แก่นักัน ผู้เฒ่าทำพิธีผูกเส้นด้ายข้อมือพร้อมกับกล่าวคำอวยพร

14. ประเพณีการตาย ชาวลิซอจะแบ่งประเภทการตายของพวกเขาเป็น 2 ประเภท คือ ตายดี เป็นการตายที่เกิดขึ้นจากการชราภาพ หรือการแก่ตาย จะตั้งศพไว้ในบ้าน 2-3 คืน นำใส่ไว้ในโลงทำด้วยไม้แล้วนำไปฝัง ไม่เผา ถ้าผู้ตายมีบุตรชายต้องฝังไว้บนภูเขาสูง ถ้ามีแต่บุตรหญิงจะฝังไว้ที่ต่ำใกล้ลำห้วย เวลาที่ตั้งศพอยู่ในบ้านนั้นเจ้าภาพจะมีสุราอาหารเลี้ยงผู้ที่มาเคารพศพ มีการสนทนาดื่มสุราหรือเล่นการพนันตลอดคืน สำหรับผู้ตายที่มีฐานะไม่ดี บุตรยังเล็ก ตายวันไหนก็ฝังวันนั้น และตายไม่ดี คือตายด้วยเหตุต่างๆ เช่น ถูกของมีคม ถูกต้นไม้ล้มทับ ถูกยิงด้วยปืน คลอดลูกตาย หรือด้วยโรคติดต่อร้ายแรง ผู้ที่ตายไม่ดีไม่ว่าหญิงหรือชาย ตายแล้วจะนำศพไปในป่าจัดการเผาทันที เผาเสร็จแล้วทำพิธีเก็บกระดูกใส่ไว้ในหีบทำด้วยไม้แล้วฝังไว้ ทำเป็นฮวงซุ้ย ทำรั้วล้อมรอบบริเวณเพื่อป้องกันมิให้สัตว์เข้าไปทำลาย ส่วนเด็กที่ตายเขาจะนำไปฝังใกล้ลำห้วย และไม่มีการเผานี้ไฟแต่อย่างใด เมื่อมีคนตาย จะเอาเสื้อผ้าทั้งเก่าและใหม่สวมซ้อนให้ศพ ปักรูปเทียนบนหัวนอน วางถ้วยข้าว ถ้วยชาและถ้วยสุราไว้ด้วย ถ้าผู้ตายเป็นเด็กอ่อนฆ่าไก่ 1 ตัว เด็กโตและผู้ใหญ่ฆ่าหมูขนาดย่อม หัวหน้าครอบครัวฆ่าหมูตัวใหญ่น้อย 1 ตัว ถ้าเอาศพไว้หลายวันฆ่าหมูหลายตัว หัวหน้าครอบครัวบางคนมีบุตรชายไปตั้งบ้านเรือนอยู่ต่างหาก 3 ครอบครัว บรรดาลูกชายก็จะฆ่าหมูใหญ่คนละ 1 ตัว เช่นดวงวิญญาณผู้ตาย ศพไม่นิยมเอาไว้นานเพราะจะกลัวดวงวิญญาณหรือผีคนตายอย่างมากเอาศพทิ้งไว้ 2-3 วันเท่านั้น ส่วนศพเด็กเอาไว้เพียง 1 วัน “ตายโหง” เอาไว้วันเดียว ผู้ที่มีฐานะดีฆ่าหมูและไก่เลี้ยงชาวบ้านมากมายหลายตัว บรรดาภรรยาบุตรหลานนั่งร้องไห้ ออกเสียง

“โฮๆ” รอบศพ พรรณนาถึงคุณความดีของผู้ตายต่าง ๆ นานา ผลัดเวรกันเผาศพและร้องไห้ตลอดเวลา ที่ญาติไม่ร้องไห้รำพันก็โกรธถือว่าไม่รักกันจริง โลงศพชาวบ้านช่วยกันทำ เลือกลูกเอาท่อนไม้ที่ล้มลงตามพื้นดินมาตัดเป็นท่อน เอาขวานผ่าตอกลิ้มทำเป็นแผ่นกระดาน แล้วทำไม้สลักประกบเป็น โลง พอได้ฤกษ์เคลื่อนศพ หมอผีจุดธูปบูชาศพแล้วโยนไม้ไผ่ซีกเล็กเลี้ยวท่ายคว่ำผู้ตายต้องการให้นำศพเขาไปฝังทางทิศใด นำศพไปทางนั้น ส่วนที่ฝังศพตรงไหนต้องเสี่ยงทายด้วยการโยนไข่ไก่ อีกคือไข่ไก่ที่โยนไปนั้นแตกที่ไหนก็ฝัง ณ ที่นั้น หมอผีเป็นผู้นำหน้ากระบวนโดยสะพายถุงย่ามใส่ เสื้อผ้าของคนตายไปด้วย มือหนึ่งถือธงหางว่าวกระดาษสีขาว ถ้าผู้ตายมีเครื่องใช้เครื่องแต่งกายมากก็นำมาบรรจุบนหลังม้าจูง ก่อนเคลื่อนศพออกจากบ้านยังป็นขึ้นท้องฟ้า เมื่อหาทำเลฝังศพได้ก็ขุดหลุมเอาโลงศพลง การฝังศพผู้ตายต้องหันศีรษะไปทางทิศตะวันตก เท้าไปทางทิศตะวันออก ก่อนฝังมีพิธีบูชาผี บอกพระภูมิเจ้าที่ที่ใช้ฝัง เช่น ไหว้บูชาด้วยข้าวสาร น้ำ และลูกไก่ที่ยังมีชีวิตก่อนจะนำศพลงหลุม (ขุดลึกประมาณ 2 เมตร) ต้องใช้ไฟพลนได้คงศพแล้วใช้กลบให้สูงเป็นหลังเต่า เอาของกินของใช้ เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ยาม ฯลฯ แขนวไว้ใกล้หลุมศพ หลังจากฝังศพแล้วราว 1 ปี ผู้สืบแซ่สกุลและบรรดาญาติพี่น้อง จะทำบุญถึงหลุมศพเป็นการเยี่ยมเคารพระลึกถึงผู้ตาย ถ้าบริเวณนั้นมีต้นไม้ต้นหญ้าขึ้นรกรงรังก็เผื่อถางให้โล่งเตียน เชื่อว่าดวงวิญญาณผู้ตายได้ไปเกิดใหม่แล้ว

15. ประเพณีปีใหม่ ประเพณีปีใหม่ วันปีใหม่เป็นวันที่ชาวลีซอทุกคนจะสนุกสนานกันเต็มที่ และมีงานฉลองที่ใหญ่โตที่สุดของของชาวลีซอคืองานกินฟ้า ซึ่งบางคนเรียกว่า งานกินวอ หรืองานปีใหม่ เริ่มปลายเดือนมกราคมต้นเดือนกุมภาพันธ์ แบ่งออกเป็นปีใหม่หลวงกับปีใหม่น้อย เป็นงานที่สำคัญที่สุดในรอบปี จะตรงกับตรุษจีน และตรงกับวันปีใหม่มองจิ้นฮ่อ เข้า และมุเซอด้วย ปกติจะเป็นต้นเดือนกุมภาพันธ์ หลังฤดูเก็บเกี่ยว ผู้หญิงเตรียมเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ไว้ให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว ผู้ใหญ่ในบ้านช่วยกันฆ่า หมูทำหมูเค็มแขวนไว้กินในฤดูปีใหม่ ผักดอง ผักตากแห้ง เต้าหู้ยี้ก็ทำเก็บไว้และตำข้าว ไร่ งานปีใหม่เริ่มในวันสุดท้ายของปีเก่า เช้าวันนั้นทุกบ้านจะยิงปืนจนหมดสิ้นพิธีปีใหม่ นำข้าวเหนียวสุก มาตำ คั่วงาขาวและตำ เองาขาวตำกับข้าวเหนียวหนึ่งจนแหลก พอควรแล้วทำเป็นชั้น ๆ วางบนใบตอง เรียกว่าขนมข้าวปุ้น “ปาปา” ขนมนี้จะกินกันจนตลอดงานปีใหม่ กินสุดท้ายแห่งปี การเดินรำจะเริ่มขึ้น โดยทุกบ้านปักต้นไม้ปีใหม่พร้อมด้วยเนื้อหมู ข้าวปุ้น รูป เป็นเครื่องเช่นเรียบร้อยแล้ว ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะพากันไปเดินรำรอบต้นไม้ปีใหม่ของทุกๆ บ้าน เป็นการอวยชัยให้พรแก่กัน

วันปีใหม่วันแรก ตอนเช้าแต่ละครอบครัวจะพากันไปดำหัว (เคารพ และถวายเครื่องเช่น) ที่ “อาปาโหมฮี” (ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน) ช่วงนี้ห้ามคนอื่นเข้าไปในบ้านเด็ดขาดจนกว่าพวกผู้ชายจะทำพิธีเสร็จและกลับเข้าบ้าน จากนั้นเจ้าของบ้านเชิญเด็กผู้ชาย 2 คนเข้าไปดำหัว เสร็จแล้วแขกอื่นจึงเข้าบ้านได้ 11.00 น. ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันไปดำหัว “หม่อมมื่อพะ” (ผู้ดูแลศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน)

หรือหมอเมืองที่บ้าน หม่อมมื่อจะโปรยข้าว ให้สีกาให้พรแก่ทุกคน แล้วชาวบ้านก็จะเดินร่ำรอบ ต้นไม้ใหม่ที่หน้าบ้านหม่อมมื่อ ทุกคนจะแต่งตัวสวยงามเต็มยศ ผู้เล่นดนตรีอยู่กลางวง ผู้ชายอยู่ วงใน ผู้หญิงอยู่วงนอก แต่ผู้ชายบางคนอาจมาจูงมือเดินร่ำอยู่ข้างหน้าหญิงสาวที่เขาหมายปอง หม่อมมื่อจะจัดข้าวปลาอาหารและสุราไว้เลี้ยงแขกทุกคน วงเดินร่ำจะเดินกันอย่างสนุกสนาน จนถึง ดึกคืนหรือรุ่งเช้า แล้วแต่ความพอใจของสมาชิกทุกคน

วันที่สามของงานหรือวันที่สองของปีใหม่ที่ผ่านมา ชาวบ้านจะไปดำหัวที่บ้านข้าวทุพะ (บ้านผู้นำ) และเดินร่ำกันจนถึงกลางคืนเหมือนวันวานนี้ ปกติงานปีใหม่นี้จะมีการเดินร่ำที่บ้าน หม่อมมื่อ และ ข้าวทุพะ อย่างละวัน หลังจากนั้นคนที่อยากทำบุญเรียกขวัญก็จะฆ่าหมู เชิญชาวบ้าน ไปกินอาหารและเดินร่ำร้องเพลงกันเพื่ออวยพรให้เจ้าของบ้าน

ดังนั้นวันที่สนุกสนานเต็มที่ในช่วงปีใหม่นี้จะมี 4 วัน คือวันแรกดำหัวปักแล้วไปเดินร่ำทุก บ้านรอบหมู่บ้าน วันที่สองดำหัวและเดินร่ำบ้านหม่อมมื่อ วันที่สามดำหัวและเดินร่ำที่บ้านข้าวทุพะ วันที่สี่และวันต่อไป เดินร่ำตามที่เจ้าของบ้านที่ต้องการเรียกขวัญได้เชิญ ถ้าไม่มีเจ้าภาพต่อ หม่อมสาวและเด็กๆ ก็จะไปเล่นลูกช่วง ลูกข่างกัน ตามที่ต่างๆ รอบหมู่บ้านจนถึง 7 วัน เป็นอันหมดพิธี ถอนคันไม้ปีใหม่ที่ปักไว้ลานหน้าบ้านนั้นออกได้

16. ประเพณีวันไหว้อาปาโหมอี วันไหว้อาปาโหมอี (เอือเยปา) ตรงกับเดือน 2 ขึ้น 8 ค่ำ (นับแบบจีนสอดคล้องกับต้นเดือนมีนาคม) เป็น วันที่ผู้ชายทุกคนในหมู่บ้านกลับมาถึงหมู่บ้าน เพื่อมา เช่นไหว้ขอพร อีจะมา อาปาโหม และ คั่วลือ ที่ศาล อาปาโหมอี วันนี้ถือเป็นวันปีใหม่ของผู้ชาย โดยเฉพาะ เป็นการตั้งต้นฤดูทำงานหนักของปีใหม่ ทุกหลังคาเรือนจะรวมเงินกันซื้อหมู ไก่ ไปเช่น ไหว้ และปรับปรุงรั้วข้างในบริเวณอาปาโหมอี เสียใหม่ ทำพิธีขอมาที่ไถ่ล่วงเกิน อาปาโหม อีจะ มะ และคั่วลือ ไปโดยที่ไม่ตั้งใจ ขอให้เทพเจ้าทั้งสามนี้ดูแลรักษาให้ทุกคนอยู่ดีมีสุข ไม่เจ็บไข้ ให้ สัตว์เลี้ยงเจริญเติบโตดี ให้พืชผลออกงามทุกบ้าน จะทำพิธีสังเคราะห์ เอาดินปั้นเป็นรูปช้าง ม้า หมู ไก่ เอาไม้เหลาทำมีด เอาเศษผ้าสีต่างๆ ใส่ไปด้วย วางบนแคร่ไม้ไผ่กว้างยาวประมาณ 10 คูณ 10 นิ้ว บ้านละ 1 ชุด เอาเครื่องเช่นนี้ไปทิ้งในป่า เป็นการสังเคราะห์ร้ายทั้งหมดทิ้งไป

17. ประเพณีวันไหว้ผีใหญ่เจ้าที่ วันไหว้ผีใหญ่เจ้าที่ (อีจะมากัว) ตรงกับเดือนสี่จีน ประมาณเดือนพฤษภาคม ผู้ร่วมพิธีคือผู้ชายและเด็กชายที่โต 8-9 ขวบขึ้นไป สถานที่คือภูเขาที่สูง ที่สุดที่มีต้นไม้ใหญ่มากๆ อยู่ห่างจากหมู่บ้านที่สัตว์เลี้ยง เช่น หมู ไก่ ไปไม่ถึง หรือไถ่ขันไม่ได้ยิน จดมุ่งหมายของงานวันนี้คือ ขอให้อีจะมาซึ่งเป็นเจ้าป่าเจ้าเขาดูแลรักษาผู้คน สัตว์เลี้ยง และพืชผลที่ ปลูกไว้เติบโต ปลอดภัย ปราศจากสิ่งรบกวน ในการประกอบพิธีกรรม ทุกบ้านจะรวมเงินกันซื้อ หมู ไก่ เอาไปเช่นไหว้ เอากระดาษเงินกระดาษทองไปเผา ข้าวโพด เผือก มัน ถั่วลิสง สับปะรด หรือ พืชอื่นๆ ที่ปลูกไว้เอาไปเช่นไหว้ด้วย ยิ่งปืนแสดงความคารวะด้วย

18. วันไหว้ผีไร่ (อาเมียเหน่กั่ว) วันไหว้ผีไร่ (อาเมียเหน่กั่ว) การนับวันจะนับแบบจีนซึ่งตรงกับวันที่ 24 เดือน 6 (กลางเดือนกรกฎาคม) ในวันนี้ทุกคนรอบครัวจะเอาไก่ 1 คู่ ไปทำพิธีเช่น ไหว้ผีไร่(หรืออาจทำที่นาก็ได้) เพื่อขอให้เจ้าที่เจ้าทางช่วย ดูแลให้พืชที่ปลูกไว้รอกงามไม่มีศัตรูพืช ให้ได้ผลผลิตมากจนตัดดวงได้เหมือนกับดวงทรายปกติสมาชิกในครอบครัวจะไปกันทั้งหมด มีการฆ่าไก่ ได้กินอาหารอร่อยได้ดูผู้ใหญ่ทำพิธี อาหารที่กินไม่หมดเอากลับบ้านได้ ปกติจะแบ่งเนื้อไก่ไว้ให้คนที่อยู่บ้านกินด้วย

19. วันเซ่นไหว้หิ้งบรรพบุรุษในบ้าน วันเซ่นไหว้หิ้งบรรพบุรุษในบ้าน (ลือ เปียะ กั่ว) ตรงกับวันที่ 12 เดือน 7 นับจีน หรือประมาณต้นเดือนสิงหาคม การทำพิธีเริ่มตั้งแต่วันที่ 12 ซึ่งผู้นำครอบครัวจะฆ่าไก่ 1 ตัว และเอาเนื้อหมูไปเซ่นไหว้ที่ อาปาโหมฮี และหิ้งบูชาบรรพบุรุษในบ้าน (ต้า เปียะ) ที่ต้าเปียะจะประดับด้วยข้าวโพด แดง สับปะรด กล้วย และผลไม้ต่างๆ ดอกไม้สีต่างๆ ร้อยเป็นพวง อ้อย 2 ต้น และต้นข้าวโพดที่มีฝักอ่อนอยู่ วางไว้ 2 ข้าง ของต้าเปียะ พิธี ลือเปียะกั่ว มี 3 วันคือ วันที่ 12 ,13,14 ของเดือน 7 ในวันแรกและวันที่สอง เจ้าของบ้านต้องเซ่นไหว้ต้าเปียะ วันละ 3 ครั้ง วันสุดท้ายตอนบ่ายเอาเครื่องเซ่นออกหมด เป็นอันเสร็จพิธี การเซ่นไหว้ทำขึ้นเพื่อแสดงความขอบคุณที่บรรพบุรุษได้ปกป้องทุกคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ทุกคนในครอบครัวจึงช่วยกันหาดอกไม้ ผลไม้ และไก่ หมู มาเซ่นไหว้ แสดงความกตัญญู

วันกินข้าวใหม่ (ดาวิ้คะ) วันกินข้าวใหม่เป็นการทำบุญกินข้าวใหม่ ไม่ได้จัดวันเดียวพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน แต่กำหนดช่วงเวลาเดือนสิบจีน (ราวเดือนพฤศจิกายน) เมื่อแต่ละครอบครัวเริ่มดีข้าว ได้กินข้าวใหม่แล้ว ครอบครัวใดพร้อมจะทำพิธีได้ก็เริ่มก่อนโดยผู้อาวุโสจะดูฤกษ์ กำหนดวันดีให้ วันที่ถือว่าเป็นวันดี บางวันจึงมีการทำบุญกินข้าวใหม่ตรงกันนับเกือบสิบบ้าน พิธีกินข้าวใหม่นี้เพื่อขออนุญาตพรจากคนเฒ่าคนแก่ให้ผู้อาวุโสได้กินข้าวใหม่ก่อน ขอรับคำอวยพรว่าปีนี้บ้านนี้ได้ข้าวจำนวนเท่านี้ ปีหน้าขอให้ได้มากกว่านี้ ให้เหลือกินเหลือใช้ แยกที่มาในงานทุกคนถือว่าเป็นผู้ที่เอาพามาให้ (ปกติคนในหมู่บ้านเดียวกัน ถ้าไม่ได้รับเชิญก็จะไม่ไปร่วมงาน) พิธีกรรมเริ่มด้วยเจ้าของบ้านทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้ว เชิญผู้อาวุโสมานั่งล้อมวงที่โต๊ะอาหาร แล้วเจ้าภาพส่งขามที่มีข้าวใหม่ ผสมเผือก มัน เนื้อหมูกั่ว 2 ชิ้น และเหล้า แยกแต่ละคนรับไว้แล้วกินทุกอย่างให้เจ้าของบ้านอย่างละครึ่ง ผู้อาวุโสท่านหนึ่งนำกล่าวอวยพร แล้วทุกคนลงมือรับประทานอาหารได้ เมื่อผู้อาวุโสเริ่มรับประทานแล้ว แยกอื่นจึงเริ่มได้

20 การละเล่นท้องถิ่น การละเล่นท้องถิ่น การละเล่นท้องถิ่นของชาวเขาเผ่าลีซอบ้านเพชรดำ.ได้แก่.เกมส์กระดานเม็ดข้าวโพด .การเล่นเพลงโต้ตอบกลอนสด .การเดินรำปีใหม่ (หาวเกียะ) .การเล่นสะบ้า (หนุ่มสาว) .ลูกช่วง หมายเก็บ.เป่าขลุ่ย .ลูกข่าง .เป่ากบ .สะบ้าข้ามเส้น (เด็ก

เล่น) ม้าก้านกล้วย .ป็นก้านกล้วย .อีโม่ะ หนังสือดี๊ก แข่งชิงเป้าได้ถูกระสุนเป็นสิ่งพนัน .แข่งชิง
หน้าไม้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และกิจกรรมดำเนินงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ ประชากรในชุมชนหมู่บ้านเพชรคำอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ประชากรที่เป็นคน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่บ้านเพชรคำตำบลเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวชนเผ่าลีซอ จำนวน 35 คน ตัวแทนผู้นำชุมชนจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และหมอผีประจำหมู่บ้าน ตัวแทนภาครัฐและเอกชนในชุมชนจำนวน 5 คน ประกอบด้วย องค์การบริหาร ส่วนตำบล โรงเรียน เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล เลขามรรทงเที่ยวเขาค้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การสังเคราะห์ และการดำเนินงานวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยการลงพื้นที่ ทัศนศึกษา ทำการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึก สันทนากลุ่มย่อย การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิด การสังเกต และการสัมภาษณ์

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การประมวลผล / สังเคราะห์ข้อมูล

2.1 ถอดบทเรียนจากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

2.2 สรุปสาระสำคัญของบทเรียน

2.3 วิเคราะห์บทเรียน

2.4 สังเคราะห์บทเรียน

2.5 เสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

3. การดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย

- วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ทีมวิจัยเข้าใจและร่วมกันวางแผนปฏิบัติการ
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-16.30 น. 1 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย ดำเนินการประชุม
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ทีมวิจัยมีความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 2 ประชุมทำความเข้าใจกับผู้นำและชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย

- วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ผู้นำชุมชนเข้าใจในกระบวนการวิจัย
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และชุมชน
- สถานที่ / เวลา ห้องประชุมประชาคมบ้านเล่าแง้ เวลา 09-006.30 น.
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำการกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน แล้วดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ผลที่ได้รับ : ผู้นำชุมชนและชุมชนเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 3 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์ผลการวิจัย
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ตลอดระยะเวลาการทำวิจัย
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำการกิจกรรม : ศึกษาตามหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย และ นำข้อมูลมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่
- ผลที่ได้รับ : ได้สาระและข้อมูลสนับสนุนหัวข้อวิจัยครบถ้วน

กิจกรรมที่ 4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้บริบท ชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวและการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน

- วัตถุประสงค์ : เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและศักยภาพการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเพชรดำ
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และชุมชน
- สถานที่ / เวลา : ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ 09.00 – 17.00 น. 3 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำการกิจกรรม : ลงพื้นที่จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ผลที่ได้รับ : ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

กิจกรรมที่ 5 จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1

- วัตถุประสงค์ : เพื่อรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-17.00 น. 2 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ถอดบทเรียนทำรายงานความก้าวหน้า
- ผลที่ได้รับ : ได้รายงานความก้าวหน้า

กิจกรรมที่ 6 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเพชรดำ

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเพชรดำชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน และประชาชนในบ้านเพชรดำชุมชน
- สถานที่ / ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำเวลา: 09.00-16.30 น. 3 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ทำหนังสือเชิญผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้หาแนวทางพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน
- ผลที่ได้รับ : แผนการดำเนินการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเพชรดำ

กิจกรรมที่ 7 ศึกษาดูงานที่วิสาหกิจชุมชนภูทับเบิก

- วัตถุประสงค์ : เพื่อสร้างประสบการณ์และได้แนวทางประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเพชรดำ
- ผู้ร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน
- สถานที่ / เวลา : สำนักงานศูนย์พัฒนาสังคมบ้านทับเบิก
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ติดต่อสถานที่ศึกษาดูงาน เสนอโครงการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยฯ เดินทางศึกษาดูงาน
- ผลที่ได้รับ : ผู้ที่ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานได้แนวคิด ความรู้ เข้าใจ ในการทำธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน

กิจกรรมที่ 8 ศึกษาฐานนอกสถานที่ ที่บ้านแสงดาว จังหวัดสุโขทัย หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง ดอยอินทนนท์ ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย

- วัตถุประสงค์ : เพื่อมีประสบการณ์ในด้านการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืน
- ผู้ร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน
- สถานที่ / เวลา : จ.สุโขทัย จ.เชียงราย และจ. เชียงใหม่
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ติดต่อสถานที่ศึกษาฐาน เสนอโครงการขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยฯ เดินทางศึกษาฐาน
- ผลที่ได้รับ : ผู้ไปศึกษาฐานได้รับความรู้ มีความเข้าใจ และได้แนวคิดในการทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบผลสำเร็จ

กิจกรรมที่ 9 ประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปบทเรียนจากการศึกษาฐานและกำหนดรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

- วัตถุประสงค์ : ได้บทเรียนจากการศึกษาฐานและรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และชุมชน
- สถานที่ / เวลา : ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ประสานกลุ่มอาชีพ และสมาชิก

เข้าประชุม ดำเนินการประชุม

- ผลที่ได้รับ : บทเรียนจากประสบการณ์ศึกษาฐานและรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน

กิจกรรมที่ 10 ประชุมเสนอรูปแบบแนวทางการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนา
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่
- สถานที่ / เวลาห้องประชุม เวลา 09:00.00 น. 1 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ผลที่ได้รับ : รูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

**กิจกรรมที่ 11 ประชุมปฏิบัติการแก้ไขรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
บ้านเพชรดำ**

- วัตถุประสงค์ : เพื่อได้ข้อคิดเห็นและ แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว
ในชุมชน
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ผู้นำชุมชน ประชาชนใน
ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่และนอกพื้นที่
- สถานที่ / เวลา: ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ เวลา 09.00-17.00 น. 1 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ผลที่ได้รับ : ได้รูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

กิจกรรมที่ 12 จัดทำรายงานการวิจัยฉบับร่าง

- วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดทำรายงานฉบับร่าง
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 09.00-16.30 น. 20 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ทำราย
งานวิจัยฉบับร่าง
- ผลที่ได้รับ : ได้รายงานการวิจัยฉบับร่าง เพื่อส่งสำนักวิจัยตรวจ

กิจกรรมที่ 13 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

- วัตถุประสงค์ : เพื่อจัดทำรายงานฉบับร่าง
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : ผู้วิจัย ผู้วิจัยโครงการย่อย และผู้ช่วยนักวิจัย
- สถานที่ / เวลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ เวลา 09.00-16.30 น. 30 วัน
- วิธีการ / ขั้นตอนการทำกิจกรรม : ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ทำรายงาน
การวิจัยฉบับสมบูรณ์
- ผลที่ได้รับ : ได้รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูขี้อย่างยั่งยืนเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลื้อจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสืบค้นโดยวิธีการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ได้ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ตัวแทน ภาครัฐ และภาคเอกชนบ้านเพชรคำจำนวน ๑ คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเพชรคำ

บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน

1. บริบทหมู่บ้านเพชรคำ

1.1 ด้านสังคม

หมู่บ้านเพชรคำ หมู่ 10 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของชนกลุ่มน้อย ได้แก่ เผ่าลื้อ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ และคนไทย ประชาชนส่วนมากเป็นชาวเขาเผ่าลื้อ ซึ่งอพยพมาจากอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาตั้งหลักปักฐานอยู่ในพื้นที่ด้านตะวันออกของหมู่บ้านส่งคุ่มในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2508-2512 ได้อพยพหนีภัยจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ไปตั้งที่อยู่อาศัยชั่วคราวในพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำกรกรรมทางหลวงแคว้นปัสนอีกกลุ่มหนึ่งอพยพไปอยู่ดอยมูเซอ จังหวัดตาก แต่พ.ศ. 2514 ได้อพยพกลับมาอยู่ที่แคว้นปัสนอีก พ.ศ. 2522 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้จัดแหล่งที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ คือ หมู่บ้านเพชรคำ หมู่ 10 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ 2,500-3,000 ตารางกิโลเมตร มีเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านวงศ์ปัญญา ตำบลทุ่งสมอ
- ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านเล่าเน้ง ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านใจทน ตำบลเขาค้อ
- ทิศตะวันตก ติดกับ อุทยานทุ่งแสงหลวง

เมื่อพ.ศ. 2552 หมู่บ้านเพชรคำมี 187 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 847 คน เป็นชาย 426 คน และหญิง 421 คน แยกตามอายุ ช่วงอายุต่ำกว่า 15 ปี 217 คน 15-25 ปี 184 คน 26-40 ปี 222 คน 41-59 ปี 163 คน และ 60 ปีขึ้นไป 61 คน สำหรับการศึกษาของประชากรอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 687 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 38 คน มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า 28 คน และปริญญาตรีขึ้นไป 4 คน รวมผู้มีการศึกษาจำนวน 760 คน ในหมู่บ้าน มีสถานศึกษา 1 แห่ง คือศูนย์การศึกษาแม่ฟ้าหลวง ด้านสาธารณสุขไม่มีสถานบริการสาธารณสุข จำนวนผู้สูงอายุ 57 คน พิการ 33 คน ผู้ด้อยโอกาส 3 คน ชาวบ้านยังคงรักษาและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง กล่าวคือมีประเพณีกินข้าวใหม่ ช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ จะมีงานประเพณีปีใหม่ วันสาทจีน ในด้านศาสนาส่วนใหญ่นับถือบรรพบุรุษ ศาสนาคริสต์ และพุทธ การนับถือศาสนาของประชาชน ในหมู่บ้าน นับถือศาสนาพุทธ 114 ครัวเรือนและศาสนาคริสต์ 3 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมี วัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษ

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

1) การเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตร มี 1,125 ไร่ แบ่งเป็นการทำพืชไร่มี 1,500 ไร่ ปลูกพืชยืนต้นไม้ผลและสวนป่า 1,000 ไร่ พืชไร่ 100 ไร่ พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ผักกาดหัว ข้าวไร่ ข้าวโพด พริก และผักชี ตามลำดับ จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชไร่ 100 ครัวเรือน ปลูกผักกาดหัว ผักชี พริก ข้าว และข้าวโพด 101 ครัวเรือน ปลูกไม้ผล และสวนป่า ได้แก่ ลิ้นจี่ มะม่วง มะนาว 30 ครัวเรือน

2) ปศุสัตว์ ชาวบ้านเลี้ยงโค 2 ครัวเรือน โคจำนวน 57 ตัว เลี้ยงสุกร 12 ครัวเรือน โค 57 ตัว เลี้ยงไก่ 80 ครัวเรือน จำนวน 448 ตัว เลี้ยงไก่ทรงดำ 1 ครัวเรือน จำนวน 5 ตัวและ เลี้ยงเป็ด 4 ครัวเรือน จำนวน 20 ตัว

3) การประมง ประชาชนไม่มีการประกอบอาชีพการประมง ทั้งนี้เพราะในหมู่บ้านไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการประมงและไม่มีสถานที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ชาวบ้านหาปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาบริโภค

ชาวบ้านเพชรคำประสบปัญหาในการทำเกษตรทุกปีเช่น ขาดแหล่งน้ำในการเกษตร การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก พ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเรื่องราคา

4) การอุตสาหกรรม สำหรับการอุตสาหกรรมไม่มีโรงงานในหมู่บ้านไม่มี

5) การพาณิชย์ การพาณิชย์ในหมู่บ้านเป็นเพียงร้านค้าเครื่องบริโภคอุปโภคเท่านั้น เช่น มีร้านขายของชำและร้านอาหารสด 5 ร้าน บัณน้ำมัน 1 บัณ

6) สถานบริการ (เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว) ในหมู่บ้านไม่มีที่พักประเภทโรงแรมหรือโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว

7) การรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน มีกองทุนเงินล้าน ประกอบด้วยสมาชิก 121 คน กองทุนปื๊ยและเมล็ดพันธุ์ สมาชิกจำนวน 40 คน กองทุน ก.ข.ค.จ. สมาชิกจำนวน 126 คน กลุ่มแม่บ้าน สมาชิก 30 คน

1.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษ มีป่าสน 2 ไร่ ป่าศาลเจ้า 2-3 ไร่ มีพันธุ์ต้นคือ พันธุ์ยูคาลิปตัส และสนสามใบ ในหมู่บ้านมีมลพิษเกี่ยวกับ มลพิษทางเสียง ควันจากการเผาไหม้ และขยะ มีปริมาณขยะโดยเฉลี่ย 300-400 กิโลกรัมต่อวัน และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บริหารจัดการขยะโดยการเผา

1.4 ด้านการคมนาคม มีเส้นทางทั้งหมด 15 เส้นทาง ทั้งถนนลาดยาง คอนกรีต เสริมเหล็ก และถนนลูกรัง

1.5 แหล่งน้ำ มีอ่างน้ำประปาหมู่บ้านเพื่อการบริโภค กว้าง 100 เมตร ยาว 300 เมตร คณะกรรมการการประปาหมู่บ้านเพชรดำเป็นหน่วยงานเจ้าของกิจการน้ำประปา ใช้น้ำประปามี 187 ครัวเรือน แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิต คือ แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินน้ำประปาที่ผลิตได้ ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค มีอ่างน้ำกลางหมู่บ้านกว้าง 50 เมตร ยาว 150 เมตร สำหรับเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และเพื่อการเกษตร มีอ่างน้ำบ่อแมกโฮกว้าง 50 เมตร ยาว 150 เมตร

1.6 ไฟฟ้า ครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 186 ครัวเรือน ถนนในชุมชนที่มีไฟฟ้าสาธารณะ มี 1 สาย ระยะทาง 1,500 เมตร ไฟฟ้าสว่างสาธารณะในหมู่บ้านมี 4 ดวง ซึ่งยังไม่เพียงพอต้องการเพิ่มอีก 8 ดวง

1.7 สถานที่อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมของหมู่บ้าน มีศาลาประชาคม 1 แห่ง แต่ยังมีขนาดเล็ก มีเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ ชุดอุปกรณ์เครื่องครัวที่เก่าและชำรุด มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน มีสภาพเก่าชำรุดและไม่สามารถกระจายข่าวสารได้ทั่วถึง มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ 1 บอร์ด สภาพชำรุด มีสนามบอลเป็นพื้นดิน 1 สนาม มีสนามเด็กเล่น 1 แห่ง

1.8 การโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะ 3 เลขหมาย และครัวเรือนที่มีโทรศัพท์พื้นฐานประจำบ้าน 3 ครัวเรือน ส่วนอินเทอร์เน็ตนั้นไม่มี

1.9 สถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวคือหมู่บ้านเพชรดำ ที่นี้มีจุดเด่นคือมีประเพณีของชนเผ่า การแต่งกายของชาวเขาเผ่าลีซอ

1.10 สถานที่ที่มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต ได้แก่ พื้นที่หลังป่าสน และกังหันพลังลมผลิตกระแสไฟฟ้าแห่งเดียวของจังหวัดเพชรบูรณ์

1.11 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หมู่บ้าน/ชุมชนที่ดำเนินการทุกปี คือ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอ เช่น ประเพณีปีไหมในช่วงเดือนมกราคมกุมภาพันธ์

1.3.12 แผนงานโครงการ/กิจกรรมพัฒนาที่มีการวางแผนไว้แล้วในแผนพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน ได้แก่ การเสนอแผนปี 2556 มีแผนงานโครงการเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมลือแห่งประเทศไทย โดยเครือข่ายองค์กรชุมชนลือทั่วประเทศ จังหวัดที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร และสุโขทัย

2. สักยภาพด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้านเพชรดำ

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์

ในหมู่บ้านเพชรดำมีทุนเดิมหรือทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวได้มากมาย ตัวอย่างเช่น

2.1.1 ทุนเดิมทางขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีและวัฒนธรรมชนเผ่าลือ มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้าน/ชุมชนที่ดำเนินการทุกปี เช่น การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลือ ได้แก่

1) ประเพณีปีใหม่ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ มีงานฉลองที่ใหญ่โตและสนุกสนานกันมาก ชาวลือเรียกงานปีใหม่ว่างานกินฟ้าหรืองานกินวอ ตรงกับตรุษจีน ซึ่งจะตรงกับวันปีใหม่ของจีนฮ่อ เย้า และมูเซอ ระยะเวลาช่วงนี้เป็นช่วงเสร็จสิ้นจากการเก็บเกี่ยวพืชผลเกษตร เมื่อเก็บข้าวเข้ายุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว ผู้หญิงจะเย็บเสื้อผ้าชุดใหม่ไว้ให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว ทำหมี่แก้ม ผักคอง ผักตากแห้ง เต้าหู้ยี้และตำข้าวเตรียมไว้หลายถัง

เมื่อวันสุดท้ายของปีเก่าสิ้นสุดลงก็จะเป็วันเริ่มวันปีใหม่ของลือทุกบ้านจะยิงปืนขึ้นฟ้าเสียงปั้งดังเป็นระยะตลอดช่วงเทศกาลปีใหม่ ทำขนมข้าวปุ้นกินจนตลอดงานปีใหม่เป็นขนมรับแขกปีใหม่ด้วย ตอนกลางคืนจะเดินรำโดยทุกบ้านจะปักต้นไม้ปีใหม่ไว้หน้าบ้าน มีเนื้อหมู ข้าวปุ้น รูปเป็นเครื่องเช่น ทุกคนทุกบ้านจะเดินรำรอบต้นไม้ปีใหม่ เป็นการให้พรแก่กัน

พอรุ่งเช้าวันใหม่ผู้ชายจะพากันไปคำหัว (เคารพและถวายเครื่องเช่น) ที่ “อาปาโหมฮือ” (ศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน) และห้ามคนอื่นเข้าบ้านจนกว่าพวกเขาจะทำพิธีเสร็จและกลับเข้าบ้านแล้ว จากนั้นเจ้าของบ้านจะเชิญเด็กผู้ชาย 2 คนเข้าไปคำหัว เสร็จแล้วแขกจึงสามารถเข้าบ้านได้

เวลา 11.00 น. ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกัน ไปคำหัว ‘หม่อมมื่อพะ’ (ผู้ดูแลศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน) หรือหม่อมเมืองที่บ้าน หม่อมมื่อพะจะโปรยข้าว ให้ศีลให้พรแก่ทุกคน เสร็จแล้วชาวบ้านก็จะเดินรำรอบต้นไม้ปีใหม่ที่บ้านหม่อมมื่อพะ หม่อมมื่อพะ จะจัดข้าวปลาอาหารและสุราไว้เลี้ยงแขกทุกคน วงเดินรำจะเดินกันอย่างสนุกสนาน จนถึงดึกคืนหรือรุ่งเช้า แล้วแต่ความพอใจของสมาชิกทุกคน

วันที่สามของงานปีใหม่ หรือวันที่สองของปีใหม่ที่ผ่านมา ชาวบ้านจะ พากันไปคำหัวที่บ้าน ข้าวทุพะ (บ้านผู้นำ) และเดินรำกันจนถึงกลางคืนเหมือนวันวานนี้

ปกติงานปีใหม่มีสชจะมีการเดินรำที่บ้าน หม่อมมื่อพะ และ ขั่วทุพะ แห่งละวัน หลังจากนั้น คนที่อยากทำบุญเรียกขวัญก็จะฆ่าหมู เชิญชาวบ้านไปกินอาหารและเดินรำร้องเพลง ที่บ้านตนเองเพื่อ อวยพรให้เจ้าของบ้าน

วันที่สนุกสนานเต็มที่ในช่วงปีใหม่มียังน้อย 4 วัน คือวันแรกดำข้าวปักแล้วไปเดินรำทุก บ้านรอบหมู่บ้าน วันที่สองดำหัวและเดินรำบ้านหม่อมมื่อพะ วันที่สามดำหัวและเดินรำที่บ้าน ขั่วทุ พะ วันที่สี่และวันต่อๆ ไป เดินรำตามที่เจ้าของบ้านที่ต้องการเรียกขวัญเชิญ ถ้าไม่มีเจ้าภาพต่อ หม่อม สาวและเด็กๆ ก็จะไปเล่นลูกช่วง ลูกข่างกัน ตามที่ต่างๆ รอบหมู่บ้านจนถึง 7 วัน เป็นอันหมดพิธี ถอนคันไม้ปีใหม่ที่ปักไว้ลานหน้าบ้านนั้นออกได้

ชนเผ่าลือชจะมีข้อปฏิบัติ คือ (1) งานปีใหม่มือเป็นงานมงคล ห้ามผู้มาร่วมงานทะเลาะวิวาท ตีกัน คำกัน ถ้าฝ่าฝืนต้องถูกปรับไหม รวมทั้งคนที่เมาจนเกินควรก่อเหตุรำคาญ ก็ถูกปรับไหม เช่นกัน (2) วันแรกของปีใหม่เป็นวันศีลห้ามฆ่าสัตว์ และห้ามคนอื่นเข้าบ้านจนกว่าการทำพิธีไหว้ อาปาไหม้อี จะจบลง (ประมาณ 10 โมงเช้า) นอกจากนี้ช่วงเช้าที่ผู้ชายทำพิธีอยู่ ห้ามคนในบ้านหุง ข้าว หรือทำให้บ้านเปียกน้ำ ถ้าต้องการ ล้างหน้าล้างตาต้องออกไปล้างนอกบ้าน (3) ตลอดงานปี ใหม่ ให้กวาดขยะรวมไว้ที่มุมหนึ่งของบ้าน เสร็จงานแล้วจึงโกยไปทิ้งนอกบ้านได้ละ (4) การจับมือ ระหว่างหญิง-ชายในการเดินรำด้วยกันต้องทำด้วยความสุภาพงานปีใหม่เป็นโอกาสที่หญิง-ชายจะได้ ใกล้ชิดกันในวงเดินรำ

2) เทศกาลสารทจีนหรือประเพณีเซ่นไหว้ผลไม้ให้แก่บรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ประกอบพิธีในเดือน 7 (สิงหาคม) ซึ่งเป็นเดือนที่มีผีผลไม้อุดมสมบูรณ์และชื่อ ง่ายในท้องถิ่น ประเพณีนี้ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษถึงคนรุ่นปัจจุบัน ก่อนถึงวันเซ่น ไหว้ประมาณ 1-2 วันผู้นับถือพุทธจะจัดเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ แดง อ้อย ข้าวโพดฝักอ่อนที่มีหนวด ข้าวโพดติดอยู่ด้วย ของทุกอย่างต้องสด ไม่มีแผลหรือมีตำหนิ สะอาด เป็นของดี เอาไหว้วางไว้บน หิ้งบูชาบรรพบุรุษในบ้าน และศาลพ่อปู่ ศาลเจ้าที่ ในศาลเจ้าหมู่บ้าน การเซ่นไหว้นั้นแต่ละตระกูล จะไหว้ไม่เหมือนกัน ตระกูลของชนเผ่าลือชอในบ้านเพชรคำ ได้แก่ ตระกูลสินจ้าง (จะจา) ตระกูล สินเช่า (กว่าพะ) ตระกูลสินหมี (ตะหมี) ตระกูลสินย่าง (หลี่จา) ตระกูลแมวป่า (อุซื่อ)

วันแรกตระกูลสินจ้าง (จะจา) จะเซ่นไหว้กัน 2 วัน และจะไหว้เป็นตระกูลแรกหรือได้ ไหว้วันแรกของเทศกาล เอาของที่เตรียมไหว้ เช่น แดง ต้นอ้อย ข้าวโพด ฝักอ่อนที่มีหนวดติด อย่าง ละคู่ วางให้ตรงกับแก้วน้ำที่วางไว้บนหิ้ง จำนวนแก้วน้ำจะมีจำนวนเท่ากับบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้ว นับตั้งแต่ชั้นปู่ลงมา (แก้วน้ำมี 1-8 ใบ) ถ้าหากแก้วน้ำมี 3 ใบ ก็วางของไหว้อย่างละ 3 คู่ ข้าว 1 ถ้วย สำหรับอาหารนั้นต้องทำจากแดง เช่น ต้มจัดแดงใส่หมู เริ่มพิธี 15.00 น. โดยมีหมอผีมาเป็น ผู้ประกอบพิธีให้บรรพบุรุษมารับของเซ่นไหว้ ของเซ่นไหว้จะวางไว้บนหิ้ง 2 วัน แต่ข้าวและ

กับข้าวต้องเปลี่ยนวันละ 2 เวลา เมื่อหมอผีประกอบพิธีเสร็จก็เชิญร่วมรับประทานอาหารเพื่อเป็นการขอบคุณ

วันที่ 2 เป็นวันเซ่นไหว้ของตระกูลสินเช่า (กว่าพะ) ตระกูลสินหมี่ (ตะหมี) ตระกูลสินย่าง (หลี่จา) ตระกูลแมวป่า (อุซื่อ) ซึ่งจะไหว้เพียงวันเดียว ของเซ่นไหว้ของแต่ละตระกูลจะเหมือนกับตระกูลสินจ้าง แต่ไม่ต้องมีกับข้าว ยกเว้นตระกูลสินย่าง (หลี่จา) จะมีกับข้าวเซ่นไหว้ด้วย เป็นต้มจืดผักกวม ประกอบด้วยแตง ฟักทอง ฟักแม้ว มันฝรั่ง ขอดฟักทอง และเนื้อหมูหรือหมูสามชั้น เมื่อวางของเซ่นไหว้เสร็จก็เชิญหมอผีมาประกอบพิธี เสร็จแล้วก็รับประทานอาหารร่วมกันเพื่อเป็นการขอบคุณ

วันที่ 3 ของงาน ตอนเช้าแต่ละบ้านจะเอาของที่เตรียมไว้ มีแตง ข้าวโพดฝักอ่อนมีหนวดติดอยู่ อย่างละ 1 คู่ ไปเซ่นไหว้พ่อปู่ที่ศาลเจ้า พอช่วงบ่ายทุกบ้านทุกตระกูลจะยกเอาของเซ่นไหว้ลงจากหิ้ง นำไปทิ้งหรือนำไปให้สัตว์เลี้ยงกิน

วันที่ 4 ของงานเป็นวันพระใหญ่ จะเอากระดาษที่ตัดเป็นรูปวงกลมขอบหยัก และรูปสามเหลี่ยมขอบหยัก รูป 2 คู่ ด้ายสายสิญจน์ผูกข้อมือตามจำนวนคนในบ้าน และเอาแตงและข้าวโพดอย่างละคู่ นำไปเซ่นไหว้บนศาลเจ้าที่ ซึ่งสูงกว่าศาลศาลพ่อปู่เล็กน้อย คนที่เข้าไปเอาของเซ่นไหว้นั้นจะเอาสายสิญจน์ที่ทำพิธีมาผูกข้อมือคนในบ้านคนละเส้นเพื่อเป็นการให้พร ในวันนี้ห้ามให้ทุกคนเดินทางออกจากหมู่บ้าน เชื่อว่าอาจเกิดเหตุไม่ดีได้

เมื่อเสร็จสิ้นงานนายวิชิต สินเช่า ผู้ดูแลศาลพ่อปู่ และนาย อาหู่พะ ผู้ดูแลศาลเจ้าที่ มานำของเซ่นไหว้กลับไป

ปัจจุบันมีการนำผลไม้ตามท้องตลาดมาไหว้ เช่น ส้ม องุ่น แก้วมังกร แอปเปิล มาเซ่นไหว้ได้

3) วันกินข้าวใหม่ (ดาวิ้ตะ) วันกินข้าวใหม่เป็นการทำบุญกินข้าวใหม่ ไม่ได้จัดวันเดียวพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน แต่กำหนดช่วงเวลาเดือนสิบจีน (ราวเดือนพฤศจิกายน) เมื่อแต่ละครอบครัวเริ่มดีข้าว และได้กินข้าวใหม่แล้ว ครอบครัวใดพร้อมจะทำพิธีได้ก็เริ่มก่อนโดยผู้อาวุโสจะดูฤกษ์ กำหนดวันดีให้ วันที่ถือว่าเป็นวันดี นั้นบางวันจึงมีการทำบุญกินข้าวใหม่ตรงกันนับเกือบสิบบ้าน การทำพิธีกินข้าวใหม่นี้เพื่อขอบคุณขอพรจากคนเฒ่าคนแก่ ให้ผู้อาวุโสได้กินข้าวใหม่ก่อน และขอรับคำอวยพรว่าปีนี้บ้านนี้ได้ข้าวจำนวนเท่านี้ ปีหน้าขอให้ได้มากกว่านี้ ให้เหลือกินเหลือใช้ แยกที่มาในงานทุกคนถือว่าเป็นผู้ที่เอาพรมาให้ (ปกติคนในหมู่บ้านเดียวกัน ถ้าไม่ได้รับเชิญก็จะไม่ไปร่วมงาน) พิธีกรรมเริ่มด้วยเจ้าของบ้านทำพิธีเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษแล้วเชิญผู้อาวุโสมานั่งล้อมวงที่โต๊ะอาหารเจ้าภาพส่งขามที่มีข้าวใหม่ผสมเผือก มัน เนื้อหมูกั่ว 2 ชิ้น และเหล้า แยก

แต่ละคนรับไว้แล้วคืนทุกอย่างให้เจ้าของบ้านอย่างละครั้ง ผู้อาวโสท่านหนึ่งนำกล่าวอวยพร แล้ว
ทุกคนลงมือรับประทานอาหารได้ เมื่อผู้อาวโสรับประทานแล้ว แยกอื่นจึงเริ่มได้

4) พิธีสู่ขวัญหรือประเพณีการตั้งชื่อ

พิธีสู่ขวัญหรือประเพณีการตั้งชื่อ จะทำการสู่ขวัญหรือตั้งชื่อหลัง
เด็กเกิดได้ 3 วัน เช่น เด็กเกิดวันที่ 1 มกราคม ก็จะทำพิธีสู่ขวัญตั้งชื่อในวันที่ 4 มกราคม เป็นต้น
ส่วนมากชื่อที่ตั้งพ่อแม่เด็กจะเป็นคนตั้งให้เอง แต่ถ้าไม่รู้ว่าจะตั้งชื่ออย่างไรจึงจะเป็นมงคล สามารถ
ให้ญาติผู้ใหญ่หรือหมอยาเป็นผู้ตั้ง

เครื่องใช้ในการตั้งชื่อ

เครื่องเช่น ไหว้พ่อปู่ในศาลเจ้า

- (1) ไก่ต้ม 1 ตัว
- (2) เบี้ย หรือ เหรียญกษาปณ์ (เหรียญบาท)
- (3) แก้วมังกร (ผลไม้)
- (4) ข้าวสุก 2 ถ้วย
- (5) น้ำ 2 ถ้วย
- (6) รูป 4 ดอก

พิธีกรรม

หมอยาจะนำไก่ เบี้ย 2 เหรียญ ใส่ไว้ในแก้วมังกร ข้าวสุก น้ำ
รูป ไปเช่น ไหว้พ่อปู่ในศาลเจ้า เพื่อให้พ่อปู่รับรู้ว่ามีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอีกแล้ว และให้พ่อปู่
ปกป้องคุ้มครองเขาต่อไป

เครื่องใช้ทำพิธีในบ้าน

- (1) ถ้วยขวัญ (ใส่ข้าวสุก)
- (2) ถ้วยสายสิน
- (3) ถ้วยใส่เงิน หรือกะละมังเล็ก
- (4) ตะเกียบ
- (5) น้ำ
- (6) ขันโตก (กระด้ง)

พิธีกรรม

- นำถ้วยขวัญ ถ้วยสายสิน (ใส่น้ำนิดหน่อยเอาตะเกียบ
วางไต่กันเป็นกากบาทไว้บนปากถ้วย) สำหรับไว้ใส่เงินสู่ขวัญ นำของทุกอย่างวางรวมกันไว้ใน
ขันโตก เพื่อทำพิธีสู่ขวัญหน้าหิ้งบรรพบุรุษ

- แยกที่มาร่วมงานใส่เงินลงไปในขันที่เตรียมไว้ เงินรับขวัญนี้
แม่จะเก็บไว้ให้เด็ก

- หมอสู่วัยจะผูกสายสิญจน์บนหมวกของเด็ก ก็เสร็จพิธี

5) ประเพณีการสู่ขอหญิงสาว

ผู้ชายลิซอเมื่ออายุได้ประมาณ 19-20 ปี พ่อแม่จะหาผู้ครองให้ พ่อ
แม่จะถามลูกชายก่อนว่าแอบชอบพอใครไว้หรือยัง หากลูกชายตอบรับว่าไว้แล้ว พ่อจะฆ่าไก่ทำ
พิธีเซ่นผี เพื่อเสี่ยงทาย การเสี่ยงทายว่าดีหรือไม่ดีนั้นดูจากกระดูกขาไก่ที่นำไปเช่น ไหว่ หากผล
ออกมาดีญาติผู้ใหญ่ก็จะไปพูดทาบตามหวานล่อมิให้หญิงสาวตกลงปรองจะแต่งงานด้วยกับชาย
หนุ่มนั้นโดยไม่ให้ญาติทางฝ่ายหญิงรับรู้ หากผลการเสี่ยงทายออกมาไม่ดีแต่งไม่ได้ ก็จะเลื่อนเป็นปี
ถัดไป

เครื่องใช้ในพิธีสู่ขอ

- (1) เหล้า 1 ขวด
- (2) ไหเล็ก
- (3) กระจาดข้าวตดเป็นรูปดอกไม้
- (4) หมูสามชั้น หั่นเป็นชิ้นไม่ให้ขาดออกจากกัน
- (5) เงิน
- (6) ขันโตก

จัดเครื่องใช้ในพิธีสู่ขอทุกอย่างลงบนโตก ให้ญาติผู้ใหญ่ที่เป็นเจ้าแก่สู่ขอถือโตก เพื่อไป
ตกลงราคาสินสอดที่บ้านฝ่ายหญิง ถ้าตกลงราคกันได้แล้วก็จะกำหนดวันแต่ง เป็นอันเสร็จพิธี

2.1.2 วิถีชีวิต

ชาวบ้านเพชรคำมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีภูมิปัญญาในการทำ
การเกษตรบนที่สูง บรรพบุรุษจะถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตรแก่ลูกหลานสืบต่อกันมา ผลผลิต
เป็นพืชผักมากกว่าสัตว์เลี้ยง พืชที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ได้แก่ ข้าวลิ้มผัว ผักกาด หัวผักกาด
แครอท พริก ผักชี และข้าวโพด

ชาวบ้านมีการจักสานไม้ไผ่ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรและ
เครื่องมือจับสัตว์ มีกลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ OTOP เคยได้ระดับสามดาว สินค้าที่ขายดีคือ
แก้วชาไม้ไผ่ ชาวเกาหลีและไต้หวันสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก

2.2 ด้านทำเลที่ตั้ง

2.2.1 ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว

หมู่บ้านเพชรคำตั้งอยู่ใกล้กับจุดชมทะเลหมอกอ่างรัตน์ (ข้างที่ว่าการอำเภอ และใกล้กับเจดีย์กาญจนาภิเษก รวมทั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่าของจังหวัด จึงมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวดูประเพณีปีใหม่และวิถีชีวิตชุมชนในฤดูกาลท่องเที่ยว

2.2.2 หมู่บ้านเพชรคำเป็นที่ตั้งของกังหันผลิตไฟฟ้ากำลังลมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

บริษัทเขาค้อ วินด์ พาวเวอร์ ตั้งเป้าพร้อมเดินเครื่องติดตั้งอุปกรณ์การผลิตไฟฟ้าพลังลมได้เร็ววุ่นนี้ หากแล้วเสร็จจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด เพชรบูรณ์ กรรมการผู้จัดการบริษัทเขาค้อ วินด์ พาวเวอร์ จำกัดเปิดเผยถึงโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานลมเขาค้อว่า เป็นโครงการตามนโยบายสนับสนุนการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนจากภาครัฐ ซึ่งพัฒนาโครงการมาตั้งแต่ปี 2550 ปัจจุบันมีบริษัทเขาค้อวินด์ พาวเวอร์ จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการติดตั้งกังหันลมขนาดกำลังการผลิต 2.3 เมกกะวัตต์ จำนวน 26 ต้น บริเวณเขาหลังถ้ำ บ้านเพชรคำ ตำบลเขาค้อ และตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ความสูงประมาณ 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์จากกรมป่าไม้ โดยกังหันลมแต่ละต้น มีความสูงจากพื้นถึงตัวแกน 99.5 เมตร ใบพัด 3 ใบ รัศมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 101 เมตร รวมกำลังการผลิต 59.8 เมกกะวัตต์ โดยไฟฟ้าที่ผลิตได้จากโครงการฯ จะถูกส่งเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่สถานีอำเภอหล่มสัก ทั้งนี้ ได้จัดให้มีการทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โดยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาพบว่าไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับความก้าวหน้าการดำเนินงานของโครงการ ขณะนี้ถนนที่เข้าสู่โครงการแล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยจะขนส่งเครื่องจักร และอุปกรณ์เข้าสู่พื้นที่โครงการ ให้ทันในต้นปี 2555 นี้

สำหรับการก่อสร้าง และติดตั้งเครื่องจักร ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 ปี คาดว่าประมาณปี 2556 จะสามารถทดสอบ และเดินเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้าได้ ซึ่งหากแล้วเสร็จปริมาณกระแสไฟฟ้าที่ได้เพียงพอต่อการใช้ในจังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย ซึ่งสามารถลดต้นทุนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ผู้บริหารโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานลมเขาค้อกล่าวเพิ่มเติมว่า โครงการนี้เป็นโครงการขนาดใหญ่โครงการแรกของประเทศไทย ที่ใช้กังหันลมที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีมูลค่าการลงทุนประมาณ 4,000 ล้านบาท จึงเป็นที่น่ายินดีว่าโครงการดังกล่าว นอกจากจะผลิตไฟฟ้าโดยที่ไม่สร้าง

มลพิษต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัด เพชรบูรณ์ เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจในจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ดีขึ้นด้วย

2.2.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บ้านเพชรดำมีพื้นที่ติดต่อกับตำบลทุ่งสมอและตำบลเขาค้อ จึงมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลายแห่ง เช่นเขาหลังถ้ำ สะพานหิน น้ำตกผาทอง ลานหินปุ่ม ผาหัวหลง เป็นต้นและยังมีแหล่งทะเลหมอกใหม่ชื่อว่าภูผาพญาหมอก ชาวบ้านต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่ามีหมอกหนาและสวยงามกว่าจุดทะเลหมอกอ่างรัตน์

2.2.4 ป่าสนเมืองหนาว

บ้านเพชรดำมีพื้นที่ที่เป็นป่าสนสามใบอยู่สองไร่ เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในเทือกเขาแถบนี้ อากาศจะหนาวเย็นตลอดทั้งปี มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงามรอบทิศทาง 360 องศา

2.2.5 เส้นทางไปกังหันพลังลมแหล่งผลิตไฟฟ้า

เส้นทางจะผ่านหมู่บ้านเพชรดำไปยังเขาหลังถ้ำที่ตั้งกังหันพลังลม ตลอดเส้นทางจะมีวิวทิวทัศน์สองข้างทางเป็นเทือกเขาที่ชาวบ้านปลูกพืชผัก เลี้ยงขี้ในช่วงฤดูฝนและฤดูหนาวดูเหมือนภูเขาจะถูกถูกปลูกด้วยพรมสีเขียว

2.2.6 ป่าสนศาลเจ้า

ป่าสนศาลเจ้ามีเนื้อที่ประมาณ 2-3 ไร่ เป็นที่ตั้งศาลเจ้าที่และศาลพ่อปู่ ที่นี้จะมีการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน มีการเซ่นไหว้และการตั้งกระบี่รับวันปีใหม่ และวันสารทจีน เป็นต้น

2.3 สภาพตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบัน

ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเพชรดำเป็นรูปธรรมเมื่อ พ.ศ. 2547 เมื่อจังหวัดได้เข้ามาพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนหน่วยพัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาและองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับชุมชน กิจกรรมดำเนินการไปได้สองปีหลังจากนั้นเมื่อไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวก็ร้างราไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ และปัจจุบันชาวบ้านทำร้านขายผักตามริมถนนในหมู่บ้าน และฝากขายมังคุดตามแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ผลการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากการดำเนินกิจกรรมการวิจัยช่วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยการประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานทั้งในและนอกจังหวัดการอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถดำเนินการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การทำแผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

หลังการประชุมและประชาคมมาหลายครั้งแล้ว ชุมชนได้ร่วมกันถอดบทเรียนและสรุปเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงแผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

กิจกรรม	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย
1. ศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน	↔						
2.. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หาพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน		↔					
3.. ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนที่ประสบผลสำเร็จทั้งภายในและภายนอกจังหวัด			↔				
4.. กำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน					↔		↔

2. ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในและนอกจังหวัด

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ชุมชนสามารถสะท้อนเห็นศักยภาพของการท่องเที่ยวในชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้มาดำเนินการจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะวิจัยและตัวแทนชุมชนได้ไปศึกษาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเช่นกัน หลังจากการศึกษาดูงานแล้ว ชุมชนได้สรุปประสบการณ์ตรงเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ดังนี้

2.1 หมู่บ้านภูทับเบิก

ผู้วิจัยพร้อมคณะและตัวแทนชุมชน ได้เดินทางไปศึกษาดูงานที่หมู่บ้านภูทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอลำทับ จังหวัดเพชรบูรณ์ กิจกรรมมีดังต่อไปนี้

- 1) ประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชน บ้านภูทับเบิก บทเรียนที่ได้ พบว่าชุมชนภูทับเบิกจัดการท่องเที่ยวโดยจัดตั้งเป็นวิสาหกิจท่องเที่ยวบ้านภูทับเบิก มีกรรมการบริหาร สมาชิกถือหุ้น มีปันผลให้แก่สมาชิก กลุ่มวิสาหกิจนี้เติบโตอย่างต่อเนื่อง
- 2) ศึกษาการจัดการภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม ประธานกลุ่มและคณะกรรมการ ได้พาไปชมต้นพญาเสือโคร่งที่ชาวบ้านช่วยกันปลูกในเขตอุทยานกลุ่มพื้นที่ภูเขาหลายลูกดูเห็นเป็นภูเขาสีเขียวสดลูกลูกตา ประธานกลุ่มกล่าวว่ากลุ่มได้ขออนุญาตป่าไม้ขอให้ประชาชนช่วยปลูก และดูแล เพราะพลังชุมชน ทำให้ปลูกได้มากขนาดนี้ และชาวบ้านก็ช่วยกันป้องกัน ไม่ให้เกิดไฟไหม้ป่าด้วย ส่วนตรงจุดชมวิวกุ่มได้ให้นักท่องเที่ยวเช่าเดินเท้า มีการปรับระดับพื้นเป็นขั้นบันได และผู้ว่าราชการได้ซื้อต้นนางพญาเสือโคร่งต้นใหญ่จากอุทยานมาปลูกรอบพื้นที่ วิถีที่นี้สวยงาม อย่างไรก็ตามกลุ่มยังพบปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวมาก ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวกันมากเกินไปจนทำให้บริการให้ประทับใจได้ไม่ถึง บางครั้งนักท่องเที่ยวก็ค้างแรมในอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับเรื่องความสะดวกของห้องน้ำ จำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ อาหารแพงและหากินยาก ที่กางเต็นท์ก็ไม่มีเพียงพอ ปัญหาใหญ่คือการเดินทางขึ้น-ลง รถติด ต้องจัดการโดยให้นักท่องเที่ยวข้างบนลงไปหมดก่อนจึงให้นักท่องเที่ยวข้างล่างขึ้นมาได้ มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นแทบทุกปีทั้งนี้เพราะความไม่รู้เส้นทาง

2.2 บ้านแสงดาว หมู่ 4 จังหวัดสุโขทัย

การศึกษาดูงานที่บ้านแสงดาว ได้ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิทยากรที่ให้ความรู้ ได้แก่ นางเสก จุฑาแก้ว และนายลำดวน ยินดี บทเรียนที่ได้ พบว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอยู่ไม่ขาด ที่นี่ยังชาวบ้านได้รวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพจักรสาน ผลิตภัณฑ์ โคมไฟ กระจก และเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วยหญ้าแฝกเป็นงานฝีมือที่ใช้เวลาด้วยความเข้มแข็ง มานะและอดทนของผู้นำกลุ่ม ทำให้กลุ่มเดินหน้าได้และได้รับรางวัลสินค้ายอดเยี่ยมหลายรางวัล ประธานกลุ่มบอกว่าขณะนี้ได้ไปเปิดศูนย์ที่จังหวัดพิษณุโลกโดยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.3 คอยปุย

การศึกษาดูงานที่คอยปุยมีกิจกรรม ดังนี้

- 1) ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเรื่องการจัดการท่องเที่ยว วิทยากรที่คอยปุย ได้แก่ นายอำนาจ เพื่องฟูกิจการ (พ่อหลวงหมู่บ้านคอยปุย) นายจักรธร วิชาสประภัสสร และนาย ประสิทธิ์ แสนยา บทเรียนที่ได้พบว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- 2) ชมกิจกรรมการสร้างรายได้ในชุมชน เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าวัฒนธรรม ส่วนมากเป็นประเภทเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ ปัจจุบันจะมีชนชาติอื่นมาเปิดร้านขายสินค้าประจำชาติตน เช่น ชาวอินเดีย ตามระเบียบจะไม่อนุญาตให้คนนอกพื้นที่มาอาศัยอยู่ ยกเว้นแต่งงานกับคนดอยปุย
- 3) เข้าชมพิพิธภัณฑ์ชาวเขาเผ่าม้ง เป็นนิทรรศการถาวรที่แสดงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
- 4) การจัดภูมิทัศน์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติและมุมถ่ายภาพที่ระลึก เช่น น้ำตก และสวนดอกไม้เมืองหนาว เป็นต้น
- 5) การรักษาโรคด้วยสมุนไพร และการนวดตามวิธีชนเผ่า จุดเด่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ด้านพื้นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ กิจกรรมมีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการมีการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรแบบยั่งยืน และด้านองค์กร ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

2.4 บ้านกลางหลวง ดอยอินทนนท์

หมู่บ้านชาวปะกาเกยอ ที่มีโฮมสเตย์ของกลุ่มสหกรณ์ และของเอกชน(คนท้องถิ่น) คณะครูงานได้พักโฮมสเตย์ที่นี่ การศึกษาดูงานที่บ้านขุนกลาง ดอยอินทนนท์

- 1) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวิทยากรท้องถิ่น คือ นายมนตรี ชัยเจริญสุข (นักดนตรี) นายแดง หม่อโพธิ์ (นักராชาบ) และนายดวงจันทร์ เมฆวิชัยวงศ์ (นักเป่า) บทเรียนที่ได้พบมาก่อนเกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว นั้น มีปัญหาเริ่มแรกคือการไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับทางการ ซึ่งเป็นภาพลบในการดำเนินงาน ต่อมาก็มีปัญหาไฟป่า ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันโดยเอาการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เพื่อแก้ภาพพจน์ว่าชาวเขาชอบเผาป่าและทำไร่เลื่อนลอย จึงช่วยกันปลูกป่าเริ่มที่การปลูกต้นสนสามใบ การนำการท่องเที่ยวเข้ามาครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะในฤดูกาลท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวดอยอินทนนท์กันมาก ที่พักของอุทยานไม่เพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ชุมชนจึงทำโฮมสเตย์ และบ้านพักนักท่องเที่ยวขึ้นมา ชาวบ้านบางกลุ่มเห็นด้วย แต่บางกลุ่มไม่เห็นด้วย กลุ่มที่เห็นด้วยได้ลองผิดลองถูกในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงได้จัดองค์กรในการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ เจ้าหน้าที่อุทยานได้เข้ามาช่วยให้ความรู้และอบรมเรื่องการท่องเที่ยวให้ชุมชน นอกจากนี้ได้ช่วยรับแขกและการติดต่อสื่อสารและประสานงานให้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นรายได้ก็มากขึ้น ทำให้ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานต้องเข้ามาช่วยประสานงานและพัฒนาองค์กร สมาชิกเริ่มแรกมี 20 คน จาก 50 ครอบครัว ถือหุ้นคนละ 100 บาท หากใครไม่มีเงินก็ทำงานให้กลุ่ม โดยให้ค่าแรงเป็นเงินหุ้น พอกิจการเติบโตขึ้นและกำลังดำเนินการไปได้ด้วยดี เจ้าหน้าที่อุทยานก็โกงชาวบ้านเอาเงินหุ้นทั้งหมดหนีไป แต่ชุมชนก็ไม่ท้อแท้ ลงหุ้นกันใหม่ เพราะ

มองเห็นแล้วว่าการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้คนในชุมชนได้ ชาวบ้านจึงดำเนินการเอง เช่น รับงาน ประสานงานเอง และจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเอง

ปัจจุบันมีสมาชิก 80 คน บ้านพัก 10 หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ 60 คน และโฮมสเตย์อีก 20 หลังดำเนินการมาแล้ว 12 ปี เฉลี่ยรายได้ไม่ต่ำกว่า 500 ,000 บาท/ปี หักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือกำไร ประมาณ 200,000-300,000 บาท/ปี รับนักท่องเที่ยว ช่วงเวลา 3 เดือน (ฤดูการท่องเที่ยว) สำหรับการ บริหารกลุ่มนั้นจะเป็นรูปคณะกรรมการมีทั้งหมด 14 คน วาระ 4 ปีได้แก่

- ประธาน
- รองประธาน
- เกรียน
- เลข
- กรรมการ 10 คน

กลุ่มสมาชิกมี 6 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มออมทรัพย์
- ปุ๋ยอินทรีย์
- สัจจะออมทรัพย์ (ต้องชำระค่าวงรวมทั้งต้นต้นและดอกเบี้ยทุกวันที่ 9

ของเดือนจำนวนเท่ากันตลอดทั้งปี ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท สามารถปล่อยกู้ได้ภายในวันเดียว)

- ธนาคารข้าว

ในการจัดการด้านการเงินและการแบ่งเงินปันผลคืนแก่สมาชิกมีดังต่อไปนี้

- กรรมการ %	10 %
- ทุนการศึกษา	10 %
- ดูแลสิ่งแวดล้อม 10	%
- สาธารณประโยชน์ 10	%
- สำรองใช้จ่าย 20	%
- ที่เหลือเฉลี่ยคืนสมาชิก	

2) กิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติ มี 2 เส้นทาง โดยจัดนักท่องเที่ยวกลุ่มละ 12 คน

- เส้นทางที่ 1 เป็นเส้นทางระยะสั้น เดินชมวิถีชาวบ้านและดูไร่กาแฟและ

ชิมกาแฟในหมู่บ้าน ที่ร้านกาแฟมีรูปถ่ายในหลวงเสด็จมายังหมู่บ้านนี้ นอกจากนี้จะได้ศึกษาวิถีชีวิต ของชนเผ่าปะกาเกอวออาชีพหลักคือการปลูกพืชเกษตร ได้แก่ การทำนาขั้นบันได ไร่ข้าวไร่

การปลูกผัก มะเขือเทศ พริกหวาน และดอกเยเบอรี่ร่ำ ชมหัตถกรรมท้องถิ่น คือ การทอผ้า และการผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น เสื้อ ยาม และกระเป๋า เป็นต้น ค่าไถ่ 200 บาท/กลุ่ม

- เส้นทางที่ 2 เป็นเส้นทางระยะยาว ค่าไถ่เที่ยวละ 500 บาท/กลุ่ม เดินทางไปชมธรรมชาติ ชมนก ชมน้ำตก และระบบนิเวศน์ ไถ่เส้นทางที่พาพวกเราไปเป็นไถ่ท้องถิ่นชื่อ เจียว เป็นคนมีมิตรไมตรี พุดจาดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความรู้ในพื้นที่ดี เก่งมากสามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวฟังได้อย่างเพลิดเพลินและประทับใจ

3) กิจกรรมกลางคืน ได้ร่วมรับประทานอาหารเย็น รายการอาหารมีทั้งอาหารไทยและอาหารพื้นบ้าน รับประทานอาหารอิ่มแล้ว ก็ชมรายการแสดงพื้นบ้านเป็นการเล่นดนตรีดีดี ซึ่ง เครื่องดนตรีพื้นบ้านของปะกาเกอญอ ไพเราะมาก

ตอนที่ 3 ผล การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรคำ

จากการศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนโดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมและการหาประสบการณ์จริงในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนทั้งในและนอกจังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวได้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดรูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน
2. กำหนดสถานที่ตั้งตลาด
3. สร้างเครือข่ายเพื่อการดำเนินการธุรกิจ
4. พัฒนาผลิตภัณฑ์และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

1. รูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

1.1 รูปแบบ

ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านเพชรคำ เป็นรูปแบบวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน กล่าวคือกิจการหรือการประกอบการ ดำเนินการโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน และใช้ทรัพยากรภูมิปัญญาของชุมชน มีชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ การผลิตสินค้า การให้บริการหรือกิจกรรมอื่น เน้นเศรษฐกิจครอบครัว เพื่อสร้างรายได้ของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้

ในการบริหารธุรกิจนั้นใช้ปัจจัยระดับความร่วมมือร่วมใจระหว่างคณะกรรมการ(หน่วยงานภาครัฐ ชุมชนเครือข่าย ตัวแทนชุมชน) และชุมชน ซึ่งส่งผลงานทั้งทางด้านการดำเนินงาน การตลาด การเงิน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

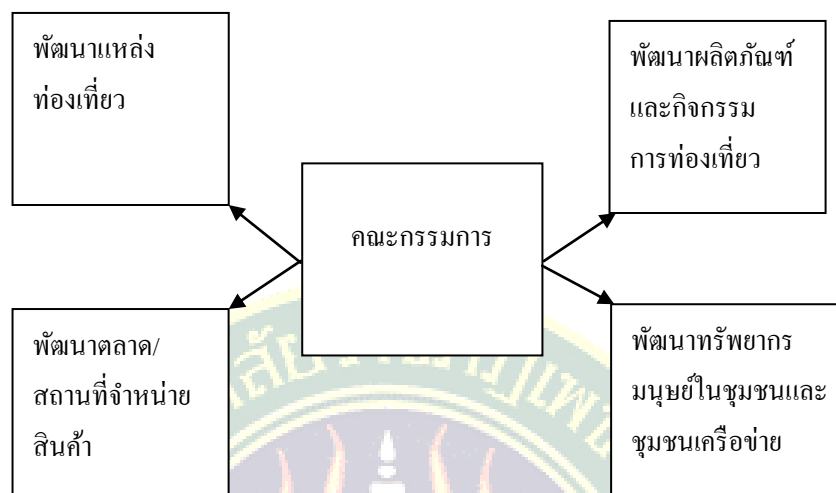
ตารางที่ 4.2 รูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

หัวข้อ	ลักษณะธุรกิจแบบที่ 1 ภาครัฐ:ชุมชน	ลักษณะธุรกิจแบบที่ 2 เครือข่าย : ชุมชน	ลักษณะธุรกิจแบบที่ 3 ภาครัฐ:เครือข่าย : ชุมชน
สัดส่วนในการประกอบการ	20 : 70	40 : 60	70 : 30
แนวทางการบริหารงาน	ภาครัฐเข้าไปช่วยเหลือพัฒนา ทางด้านการตลาด การขายสินค้าและบริการ ให้กับผลิตภัณฑ์เดิมของ ชุมชน	ชุมชนเครือข่ายเข้าไป ช่วยเหลือ โดยเข้าไป ร่วมลงทุนและวางแผน พัฒนาการประกอบ ธุรกิจของชุมชนเดิมที่ มีอยู่ให้ดีขึ้น ทำให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน	ภาครัฐและชุมชนเครือข่าย เข้าไปช่วยเหลือ โดยเข้าไป ลงทุนพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
ผู้ได้ประโยชน์หลัก	หน่วยงานภาครัฐกับ ชุมชน บริหารงานร่วมกัน ลงทุนร่วมกัน ผลประโยชน์แบ่งกัน	ชุมชนเครือข่ายกับ ชุมชน บริหารงานร่วมกัน ลงทุนร่วมกัน ผลประโยชน์แบ่งกัน	หน่วยงานภาครัฐกับชุมชน เครือข่ายชุมชน บริหารงานร่วมกัน ลงทุนร่วมกัน ผลประโยชน์แบ่งกัน

การพิจารณาเลือกรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม จะทำประชาคม โดยคำนึงถึงปัจจัยหลักอื่นได้แก่ ปัจจัยความยั่งยืน ปัจจัยความเสี่ยง และปัจจัยความเป็นไปได้ทางธุรกิจ โดยให้น้ำหนักแต่ละปัจจัยตามหลักการความเหมาะสม

1.2 การดำเนินวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

คณะกรรมการวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนจะต้องดำเนินงานเบื้องต้นเกี่ยวกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนและชุมชนเครือข่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ให้มีทักษะในการผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาตลาด/สถานที่จำหน่ายสินค้า สรุปเป็น โครงสร้างดังนี้

รูปที่ 4.1 โครงสร้างการดำเนินงานของคณะกรรมการวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

2. กำหนดสถานที่ตั้งตลาด

จากการลงพื้นที่สำรวจสถานที่ตั้งตลาด ชุมชนและคณะผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า สถานที่ที่จะทำเป็นแหล่งลานค้าและตลาดในลักษณะถนนคนเดิน จุดเริ่มต้นตั้งแต่อนหน้าศาลเจ้าไปบรรจบกับเส้นทางขึ้นไปก้งหันลม ซึ่งบริเวณดังกล่าวเหมาะสมยิ่ง ทั้งนี้เพราะมีลานกว้าง เป็นสามแยกเชื่อมเส้นทางลาดยางหน้าศาลเจ้า เส้นทางดินจากหมู่บ้านเพชรดำไปตลาดทุ่งสมอ และเส้นทางลาดยางไปก้งหันลม บริเวณนี้ชาวบ้านได้สร้างห้างวางขายผักให้กับนักท่องเที่ยวหลายห้างในฤดูท่องเที่ยว

3. สร้างเครือข่ายเพื่อการดำเนินการธุรกิจ

จากการประชุมในการหาแนวทางพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนนั้น ที่ประชุมเห็นว่าควรสร้างเครือข่ายร่วมดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว โดยการมีเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนข้างเคียง ได้แก่

- 1) หน่วยงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการบนพื้นที่สูงหน่วยที่ 38
- 2) ชุมชนบ้านเล่าลือ
- 3) ชุมชนบ้านเล่าเน้ง

4. พัฒนาผลิตภัณฑ์และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

ในช่วงระยะการดำเนินการวิจัย ชุมชนได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์จากรสานเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ชาวบ้านเข้ารับการอบรมผลิตโคมไฟจากการนำเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่ามาประยุกต์ทำโคมไฟไม้ไผ่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เป็นเครื่องตกแต่งบ้านกับอาจารย์มานะ อินทร์พรมมี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านจากวัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่า
- 2) กลุ่มแม่บ้านทำกระเป๋าย่ามลีซอ
- 3) พัฒนาการปลูกปลูกชาคาแฟ โดยมีวิทยากรในการอบรมจากศูนย์วิจัยจังหวัดเพชรบูรณ์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกคาแฟแก่ชาวบ้าน
- 4) บริษัทเขาค้อวินพาวเวอร์พาต์วแทนชาวบ้านไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้าและพลังงานสะอาดที่อำเภอ แม่เมาะจังหวัดลำปาง และการปลูกชาคาแฟที่ดอยช้าง จังหวัดเชียงราย
- 5) ชาวบ้านเพาะต้นกล้าดอกนางพญาเสือเืองปลูกตามเส้นทางในหมู่บ้าน
- 6) ชาวบ้านร่วมกับอาจารย์ปัญญา เทียนนาวา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวผจญภัยด้วยจักรยานเสือภูเขา รายละเอียดของเส้นทางแสดงไว้ที่ภาคผนวก

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 3) เพื่อได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรต้นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชนเผ่าลีซอจังหวัดเพชรบูรณ์

บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน

1. บริบทหมู่บ้านเพชรดำ

1.1 ด้านสังคม หมู่บ้านเพชรดำเป็นแหล่งอาศัยของชนกลุ่มน้อย ได้แก่ ชนเผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอ และคนไทย ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าลีซอ ในปี พ.ศ. 2522 ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกับกองทัพบกที่ 3 และกองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้จัดแหล่งที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้ในพื้นที่ปัจจุบันนี้ มีเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับบ้านวงศ์ปัญญา ตำบลทุ่งสมอ ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านเล่านั่ง ตำบลเขาค้อ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านใจทน ตำบลเขาค้อ ทิศตะวันตกติดกับอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีประชากร 847 คน ชาวบ้านยังคงรักษาและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง เช่น ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีปีใหม่วันสาทจีน ด้านศาสนาส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และอีกส่วนหนึ่งนับถือศาสนาคริสต์ มีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิมสมัยบรรพบุรุษ

1.2 ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ผักกาดหัว ข้าวไร่ ข้าวโพด พริก และผักชี การปศุสัตว์ มีเลี้ยงโค สุกร ไก่ ไก่วง และเลี้ยงเป็ด ไม่มีการทำการประมง

1.3 พื้นที่และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวในอนาคต ได้แก่ ป่าสน และเขาหลังถ้ำ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ คือ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าลีซอ เช่น ประเพณีปีใหม่ และใน ปี 2556 มีแผนงานโครงการเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมลีซอแห่งประเทศไทย จังหวัดที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร และสุโขทัย

2. สักยภาพด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหมู่บ้านเพชรดำ

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ วัฒนธรรม ที่สามารถเป็นสินค้าการท่องเที่ยวมีมากมาย เช่น ประเพณีปีใหม่ วัน สารทจีนหรือประเพณีเซ่นไหว้ผลไม้ให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว วันกินข้าวใหม่ พิธีสูขวัญหรือประเพณีการตั้งชื่อ ประเพณีการสู่ขอหญิงสาว รวมทั้งวิถีชุมชน เช่น การทำเกษตร และการจักสาน

2.2 ด้านทำเลที่ตั้ง อยู่ใกล้กับจุดชมทะเลหมอกอ่างรัตน์ เจดีย์กาญจนาภิเษก และเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด เป็นที่ตั้งของกังหันผลิตไฟฟ้ากำลังลมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทางธรรมชาติ เช่น ป่าสนเมืองหนาว เส้นทางไปกังหันพลังลมแหล่งผลิตไฟฟ้า ป่าสนศาลเจ้า และเขาหลังถ้ำ

2.3 สภาพตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบัน ปัจจุบันชาวบ้านทำห้างขายผัก (ร้านขายผักที่ทำจากไม้ไผ่หลังเล็ก ๆ) ที่ริมถนนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นทางแยกเชื่อมกับถนนไปกังหันลม และถนนดินไปตลาดทุ่งสมอ ตำบลทุ่งสมอ นำสินค้าประเภทผัก ข้าว และผ้า ผักชาวมังฆายตามแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากกระบวนการวิจัยสามารถพัฒนาชาวบ้านให้สามารถพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนได้ สามารถดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน มีกิจกรรมดังนี้ 1) ศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน 2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน 3) ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนที่ประสบผลสำเร็จทั้งในและนอกจังหวัด และ 4) กำหนดรูปแบบการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน

2. ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้มาดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนได้ แหล่งศึกษาดูงานคือ 1) บ้านทัพเบิก อ.หล่มเก่า จ.

เพชรบูรณ์ เพื่อศึกษาการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน 2) บ้านแสงดาว หมู่ 4 จังหวัดสุโขทัย เพื่อศึกษาการผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก 3) ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน และ 4) บ้านกลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ของชนเผ่า

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเพชรดำ

ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวได้ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดรูปแบบการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน เป็นรูปแบบวิสาหกิจเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ดำเนินการธุรกิจได้ 3 ลักษณะคือ ลักษณะธุรกิจแบบที่ 1 ภาครัฐ:ชุมชน ร่วมกันดำเนินการ ลักษณะธุรกิจแบบที่ 2 เครือข่าย : ชุมชนร่วมกันดำเนินการ และ ลักษณะธุรกิจแบบที่ 3 ภาครัฐ : เครือข่าย : ชุมชนร่วมกันดำเนินการ
2. กำหนดสถานที่ตั้งตลาด พื้นที่ลานค้า/ตลาดถนนคนเดิน เริ่มตั้งแต่ถนนหน้าศาลเจ้าไปบรรจบกับเส้นทางขึ้นไปก้งหันลม และถนนทางไปตลาดทุ่งสมอ
3. สร้างเครือข่ายเพื่อการดำเนินการธุรกิจ ที่ประชุมเห็นว่าควรสร้างเครือข่ายร่วมดำเนินการธุรกิจ กับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนข้างเคียง ได้แก่ 1) หน่วยงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการบนพื้นที่สูงหน่วยที่ 38 2) ชุมชนบ้านเล้าลือ 3) ชุมชนบ้านเล้านึ่ง
4. พัฒนาผลิตภัณฑ์และเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ในช่วงระยะการดำเนินการวิจัย ชุมชนได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์จักสาน ชาวบ้านเข้าอบรมการทำโคมไฟไม้ไผ่ โดยนำเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่ามาประกอบไม้ไผ่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เป็นเครื่องตกแต่งบ้านกับอาจารย์มานะ อินทร์พรมมี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 2) กลุ่มแม่บ้านทำกระเป๋าย่านลิขอ 3) พัฒนาการเกษตรในการปลูกชาและกาแฟ โดยทีมวิจัยร่วมกับศูนย์วิจัยจังหวัดเพชรบูรณ์ให้การอบรมเกี่ยวกับการปลูกกาแฟ และ 4) บริษัทเขาค้อวินพาวเวอร์พาต้าแทน ชาวบ้านไปศึกษาดูงานที่อำเภอแม่เมาะจังหวัดลำปาง และดอยช้าง จังหวัดเชียงราย 5) ชาวบ้านเพาะต้นกล้าดอกนางพญาเสือโคร่งปลูกตามเส้นทางในหมู่บ้าน และ 6) ชาวบ้านร่วมกับอาจารย์ปัญญา เทียนนาวา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ กำหนดเส้นทางจักรยานเสือภูเขา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่หนึ่งเพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเพชรคำนั้น พบว่าหมู่บ้านเพชรคำเป็นแหล่งอาศัยของชนกลุ่มน้อยหลายเผ่า ได้แก่ เผ่าลีซอ เผ่าเย้า เผ่ามูเซอร์ และคนไทย ส่วนมากเป็นชาวเขาเผ่าลีซอ ในช่วงสงครามเขาค้อภาครัฐโดยศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ร่วมกับกองทัพบกที่ 3 และกองอำนวยการ รักษาความมั่นคงภายใน จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ อพยพชาวลีซอมาอยู่ที่บ้านเพชรคำในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นหมู่บ้านนี้เป็นกันชนในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ บ้านเพชรคำมีเขตติดต่อกับชุมชนอื่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ เช่น หมู่บ้านเล้าลือ หมู่บ้านเล้าเน้ง และหมู่บ้านวงศ์ปัญญา ตำบลทุ่งสมอ ชาวบ้านยังคงรักษา อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าไว้ให้กับชนรุ่นหลัง นับถือบรรพบุรุษ มีแต่งกายและภาษาพูดแบบดั้งเดิม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรปลูกพืชผัก เช่น ผักกาดหัว ข้าวไร่ ข้าวโพด พริก และผักชี เป็นต้น

สำหรับศักยภาพด้านธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ผลผลิตด้านวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นสินค้าการท่องเที่ยวมีมากมาย เช่น ประเพณีปีไหม วัน สารทจีนหรือประเพณีเช่น ไหว้ผลไม้ให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว พิธีสู่ขวัญหรือประเพณีการตั้งชื่อ ประเพณีการสู่ขอ หญิงสาวมาเป็นคู่ครอง วันกินข้าวใหม่ รวมทั้งวิถีชุมชนแบบชนเผ่า เช่น การทำเกษตรบนที่สูง และทำเครื่องมือจักสานจากไม้ไผ่

หมู่บ้านเพชรคำอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเขาค้อหลายแห่ง เช่น จุดชมทะเลหมอกอ่างรัตน์ เจดีย์กาญจนาภิเษก กังหันผลิตไฟฟ้ากำลังลมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าสนเมืองหนาว เส้นทางไปกังหันพลังลม มีป่าสนศาลเจ้า เขาหลังถ้ำที่มี ป่าดิบชื้น มีลำน้ำเข็กและป่าชุมชน

ในส่วนของสภาพตลาดการท่องเที่ยวปัจจุบัน ชาวบ้านทำห้ายขายผัก (ร้านขายผักที่ทำจากไม้ไผ่หลังเล็ก ๆ) ที่ริมถนนในหมู่บ้าน ที่เป็นบริเวณทางแยกเชื่อมกับถนนไปกังหันลม และถนนดินไปตลาดทุ่งสมอ ตำบลทุ่งสมอ และนำสินค้าประเภทผัก ข้าว และผ้า ผักให้ชาวบ้านเล้าลือและเล้าเน้งไปขายตามแหล่งท่องเที่ยว

นับได้ว่าบ้านเพชรคำมีปัจจัย/ทรัพยากรที่มีศักยภาพในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนได้ครบถ้วน ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง จะต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วน

ร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นการท่องเที่ยว
ในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์ ชีวหลักให้ธุรกิจเน้น
ในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่สองเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ
และมีความสามารถในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น กระบวนการวิจัยได้พัฒนา
ชาวบ้านให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนได้ ดังต่อไปนี้ 1) จัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 2) ศึกษาฐานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้ง
ในและนอกจังหวัด เพื่อให้ชุมชนสามารถนำความรู้มาดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวได้ ชุมชนสามารถ
นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดรูปแบบการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวของตนเอง ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจ
จะประสบผลสำเร็จได้นั้น คนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย (2546) กำหนดให้คนเป็นปัจจัยหนึ่งในสี่ของการจัดการมาตรฐานท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่สามเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของชุมชนบ้านเพชรคำ ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวได้ ดังต่อไปนี้ 1)
กำหนดรูปแบบการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน เป็นรูปแบบวิสาหกิจเครือข่าย
ท่องเที่ยวชุมชน ดำเนินการธุรกิจได้ใน 3 ลักษณะคือ ลักษณะ ธุรกิจแบบที่ 1 ภาครัฐ:ชุมชน ร่วมกัน
ดำเนินการธุรกิจ ลักษณะธุรกิจแบบที่ 2 เครือข่าย : ชุมชน ร่วมกันดำเนินการธุรกิจ และ ลักษณะ
ธุรกิจแบบที่ 3 ภาครัฐ:เครือข่าย : ชุมชน ร่วมกันดำเนินการธุรกิจ จะเลือกลักษณะใดนั้นจะ
ประชาคมก่อน อย่างไรก็ตามรูปแบบเป็นในรูปของวิสาหกิจเครือข่าย ที่ ให้ภาครัฐและชุมชน
ใกล้ชิดเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการธุรกิจเป็นแนวทางให้การประกอบธุรกิจยั่งยืนได้ พื้นที่ลานค้าและถนนคน
เดินมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม และยังได้เข้าร่วมอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์
เฉพาะชนเผ่า มีการพัฒนาภูมิทัศน์และกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจักรยานเสือภูเขา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้

2) ชุมชนสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนต่อไปได้

2. การเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชนเผ่าอย่างยั่งยืน

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตการเกษตรเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.4 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

2.5 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

บรรณานุกรม

- จีน ศิริสวัสดิ์. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย., (Online).
www.riclib.nrct.go.th (21 ก.ค 2554)
- ทวีป ศิริรัศมี บรรณาธิการ รวมบทความวิจัย. การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว. การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาธุรกิจท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
รายงานวิจัย: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, 2549.
- _____. การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของ
ชุมชนบ้าน เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ รายงานวิจัย: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์, พ.ศ.2552.
- _____. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม อำเภอเขาค้อ จังหวัด
เพชรบูรณ์ รายงานวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, พ.ศ.2553.
- _____. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัด
เพชรบูรณ์. : รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, พ.ศ.2553.
- พจนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ, 2546.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการด้านการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. รายงานวิจัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2548.
- วรรณพร วนิชานุกร. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กองวิชาการและฝึกอบรมการ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- ศิริ ฮามสุโพะ. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์, 2543.

สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นฐานภาคเหนือ.

เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.

สุริรัตน์ แซ่เขียว วลัยพร จรุงจันท์กุล และอภิญญา จวนาพิทักษ์ .รูปแบบธุรกิจการ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านบาตร .,(online) [http://dspace.](http://dspace.library.tu.ac.th/)

library. tu. ac.th / (10 มี.ค 2555)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยพลวัตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ

: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มปป.

สำนักงานสถาบันราชภัฏ. การจัดการและการวางแผนธุรกิจ . กรุงเทพฯ : สำนักงาน

สถาบันราชภัฏ, 2545.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ. ข้อมูลชุมชนบ้านเล้าลือ. (เอกสารสำเนา). พ.ศ. 2552.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ.ข้อมูลชุมชนบ้านเล้าเน้ง(เอกสารสำเนา). พ.ศ. 2552.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ.ข้อมูลชุมชนบ้านเพชรดำ(เอกสารสำเนา). พ.ศ. 2552.

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ นางสาวปวีณา โทนแก้ว Miss Paveena Tonekaew
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-6799-00112-13-9
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ระดับ 7
4. ตำแหน่งทางวิชาการ/ราชการ อาจารย์
รองผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ
5. หน่วยงาน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056-717134, 056-717151 โทรสาร 056-717151
e-mail : porkaew485@hotmail.com

6. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	สถานศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ศ.บ. เศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2536
ศ.ม. เศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2541

7. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

บริหารการตลาด และสาขาการท่องเที่ยว

8. ประสบการณ์งานวิจัย

ผู้วิจัย

- 1) การพัฒนารูปแบบการตลาดไถ่อย่างข้าวเปลือก. (ปีงบประมาณ 2551)
- 2) การตลาดท่องเที่ยวชุมชน บนพื้นที่สูง ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์.

(ปีงบประมาณ 2552)

ผู้ร่วมวิจัย

- 1) การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา บ้านฟองใต้ อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์. โดย เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ. งบประมาณปี 2546.
- 2) การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา บ้านฟองใต้ อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์ ระยะที่ 2. โดย เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ. งบประมาณปี 2547.

3) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนทุ่งสมอ ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ. เพชรบูรณ์. โดย เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ.งบประมาณปี 2547

4) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์.โดย เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ งบประมาณ 2550

5) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์ โดย เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ งบประมาณ งบประมาณ 2552

